

JURISTEN

NR 3 / 2025

WWW.JURISTEN.NO

Tema Rettssikkerhet og beredskap

Rettssikkerhetsprisen 2025
– Vi må våge å møte
de sikkerhetspolitiske
truslene med åpne
debatter

Kommunal beredskap // Prisvinner Benedikte Moltumyr Høgberg // Lønnsforhandlinger
KI og falske bevis // Studiestart // Juristene om Nav-debatten

Jus.no

Din kompetanseportal for juridisk etterutdanning

- Over 750 digitale kurs
- Bli JUS-abonnent og strøm så mye du vil
- Her finner du møteplassene for fagmiljøet
- Enkel kontroll og oversikt over din etterutdanning

Juristenes
Utdanningssenter

www.jus.no

Innhold 3|25

8

6 Rettssikkerhetsprisen

Hun har bidratt til økt årvåkenhet om at demokratiske og rettsstatlige normer er en del av totalforsvaret, sier juryen om Benedikte Moltumyr Høgberg.

8 Prisvinner

Jusprofessoren som fikk i gang debatt om kriselovgivning i siste time.

16 Domstol ved kriser

Beredskapshjemler for domstolene har vært på høring.

20 Beredskapsråd

Hvilken rolle skal jurister ha i kommunal beredskap?

22 Troms og Finnmark

Samfunnsberedskap skal styrkes i Troms og Finnmark, sier regjeringen.

26 Ansetter egen helsejurist

Halden kommune lyste ut stilling som helsejurist og sier det handler om bedre tjenester.

30 KI og falske bevis

Rettssikkerhet utfordres i møte med teknologiske sprang.

40 Praktisk erfaring for studenter

Viktig å bevisstgjøre studentene på at de har et samfunnsansvar, sier BI.

48 Lokale lønnsforhandlinger

Maren Brattested skal forhandle lønn lokalt for første gang i år.

20

48

26

20 %
rabatt

20 % rabatt på skadeforsikring – fra første forsikring

Betaler du mer enn du trenger for forsikringene dine? Det er det enkelt å finne ut av. Ta kontakt med oss på forsikringskontoret – vi gir deg et gratis og uforpliktende tilbud.

Mange medlemmer har allerede spart penger ved å flytte forsikringene sine til oss. Det koster ingenting å sjekke, men det kan koste å la være.

Ring oss på **23 11 33 11** eller send oss en e-post: **forsikring@juristforbundetforsikring.no**

JURIST
FORBUNDET

Forsikring

Telefon: 23 11 33 11 | forsikring@juristforbundetforsikring.no | juristforbundetforsikring.no

Rettssikkerhet som medisin mot avmakt

Professor Benedikte Moltumyr Høgberg er mottaker av årets rettssikkerhetspris, og du kan lese et lengre intervju med henne i denne utgaven av Juristen. Her advarer hun mot å undervurdere befolkningens vilje og evne til å ta tak i komplekse og alvorlige debatter, og spør om ikke flere jurister må forsøke å ta mer ansvar for å nå ut med kunnskap om komplisert juss og vanskelige saker.

Hun frykter at alternativet til reell deltakelse kan bli en slags avmaktsfølelse i befolkningen, der folk føler at en maktelite har bestemt hvordan ting skal være på forhånd – en viktig påminnelse om betydningen av rettssikkerhetsdebatter i en tid med fokus på beredskap og samfunnssikkerhet.

Og apropos høstens stortingsvalg; prisvinneren frykter også at vi får stadig flere politikere som tenker for snevert om demokratiet og som tenker at når de er valgt, ja så har de fått folkets tillit til å utøve makt. Hun tror det er altfor lite oppmerksomhet på rettsstat og rettssikkerhet i grunnskole og videregående skole - det snakkes mye om demokrati, men det sidestilles ofte bare med valg og politiske partier, sier hun i intervjuet lenger uti bladet.

Høgberg har likevel tro på generasjonen som nå kommer – kanskje de sosiale mediene har gjort dem litt friere fra sine foreldre og besteforeldre, slik at de er mer selvtenkende, spør hun og forteller at hun opplever at jusstudentene er interessert i å snakke om hvordan vi kan ivareta rettssikkerhet og møte de store sikkerhetsutfordringene i vår tid.

Rettssikkerhet og beredskap var også tema ved flere debatter under Arendalsuka i august. I en debatt om kommunale beredskapsråd, og jussens rolle i det bildet, argumenterte Juristforbundets president Sverre Bromander for at det er sentralt at jurister og juss er med. Ikke minst med erfaringer fra koronapandemien i minne.

KS uttalte i debatten at de kommunale beredskapsrådene lett kan bli rene supperåd dersom man skulle kreve spesifikke yrkeskompetanser inn i rådene. Det kan med andre ord bli flere interessante diskusjoner om jussens rolle i beredskapen fremover. Les også om dette i denne utgaven.

Ole-Martin Gangnes
redaktør

Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@juristen.no

Annonseansvarlig
Randi Huth Rogne – Storybold
randi@storybold.no
Tlf.: +47 995 20 500

Journalist
Tore Letvik
tl@juristen.no

Design / layout
Inge Martinsen – Aksell AS
inge.martinsen@aksell.no

Journalist
Tuva Bønke Grønning
tbg@juristen.no

Tips redaksjonen
redaksjonen@juristen.no
mob. 48 24 83 52
www.juristen.no

Følg oss!

Har du flyttet eller byttet jobb?
juristforbundet.no/inside
medlem@juristforbundet.no
40 00 24 25

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere eller forkorte innlegg.

Juristen arbeider etter redaktørplakaten og er en del av

Forsidebilde
Ole-Martin Gangnes

Grafisk produksjon
Ålgård Offset As

Utgivelsesplan 2025
– se juristen.no

Redaksjonen avsluttet
9. september 2025.

Utgiver
 JURISTFORBUNDET

**TRYKT I
NORGE**
NO - 4660

Rettssikkerhetsprisen til professoren som fikk i gang debatt om kriselovgivning i siste time

Prisen for 2025 tildeles UiO-professor Benedikte Moltumyr Høgberg – og deles ut under Rettssikkerhetskonferansen.

 Ole-Martin Gangnes

Juryen for Rettssikkerhetsprisen viser i sin begrunnelse til at Russlands angrep på Ukraina har satt Europa i beredskap og at demokrati og rettsstat under press fra autoritære krefter i flere land.

«Hvordan frie nasjoner bør innrette seg for å møte den sikkerhetspolitiske virkeligheten, er igjen et tema. På den ene side trenger styresmaktene hjemler og handlingsrom til å navigere hvis krisen inntreffer. På den annen side må rettsstaten og konstitusjonen beskyttes mot maktmisbruk fra egne rekker», skriver juryen.

Bakgrunnen for årets prisutdeling er forslagene som kom fra regjeringen om nye hjemler for bruk av sivil arbeidskraft dersom «riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare». De foreslåtte hjemlene reiste prinsipielle spørsmål om adgangen til å pålegge innbyggerne arbeidsplikt, og om regjeringens fullmakter til å fravike Stortingets lover.

«Lenge så forslaget ut til å seile stille inn i lovsamlingen uten offentlig debatt, til tross for kritiske høringsinnspill fra flere interesseorganisasjoner og fagmiljøer. Forslaget ble også vedtatt av Stortinget med stort flertall i første lovbehandling», oppsummerer juryen.

Varslet i sosiale medier

Men i påskeferien i år tok professor Benedikte Moltumyr Høgberg til tastaturet.

«Etter å ha frontet sine bekymringer i høringsrunden uten gjennomslag, varslet hun offentligheten om lovforslaget i sosiale medier. Med klar tale advarte hun mot lovhemler som – til tross for regjeringens gode intensjoner – hun fryktet kunne bli gjenstand for maktmisbruk og true demokratiet og rettsstaten. Nå våknet mediene, og saken ble slått bredt opp i ulike kanaler. Kriselovgivning ble også tema på NRKs Debatten», skriver juryen.

Det ga resultater: I april besluttet Stortinget å utsette annengangs lovbehandling.

«Stortingsrepresentantene innså at nødvendige diskusjoner hadde uteblitt, og flere innrømmet at de ikke hadde fulgt med i timen. En slik utsettelse er unikt i nyere lovgivningshistorie. Den rettsstatlige refleksjonen i vår politiske kultur slo inn», heter det i begrunnelsen.

I ettertid har lovforslaget blitt revidert, og i juni ble lovforslaget vedtatt med flere endringer:

Blant annet er inngangsterskelen for når hjemlene kan tas i bruk hevet, det er gjort omskrivninger av betydning for maktfordeling mellom regjering og Stortinget og et forslag om å kunne gripe inn i lovbestemt taushetsplikt for en rekke yrkesgrupper er frafalt.

Med årets pris vil juryen samtidig minne om verdien av høringsinstituttet, og hvor viktig det er at redaktørstyrte medier følger med på prosessene rundt lover av sentral betydning

Rettsikkerhetsprisen deles ut under Rettsikkerhetskonferansen som arrangeres på Nasjonalmuseet i Oslo. (Foto: Juristen)

Debatt i siste time

Moltumyr Høgberg tildeles prisen for sitt faglige engasjement i saken og juryen skriver at den er særlig imponert over hvordan Moltumyr Høgberg i siste time lyktes i å skape offentlig debatt om Grunnlovens grenser og prinsipper for maktfordeling, som igjen ledet til et revidert forslag og en mer gjennomarbeidet lov.

De skriver i sin begrunnelse:

«Med sine store pedagogiske evner klarte hun å invitere folk flest med i en faglig debatt som angår oss alle. Årets prisvinner har på denne måten bidratt til økt årvåkenhet om at demokratiske og rettsstatlige normer er en del av totalforsvaret».

Og videre:

«Selv om det eksisterer politisk og faglig uenighet om kvaliteten på

det opprinnelige lovforslaget, vil juryen understreke betydningen av tydelige motstemmer i akademien og i juristsamfunnet ellers. Med årets pris vil juryen samtidig minne om verdien av høringsinstituttet, og hvor viktig det er at redaktørstyrte medier følger med på prosessene rundt lover av sentral betydning. Kriselovgivning bør ikke vedtas uten offentlighetens søkelys».

Juryen mener Benedikte Moltumyr Høgberg har «utvist et engasjement som går utover det som kan forventes av en akademiker, og dette engasjementet ga resultater på vegne av rettsstaten».

Rettsikkerhetskonferansen

Prisen deles ut på Rettsikkerhetskonferansen 24. september i Nasjonalmuseet i Oslo. Rettsikkerhetsprisen er opprettet av

Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006. Prisen er i 2025 et stipend på kr 100 000,-.

Forårets mottaker av Rettsikkerhetsprisen var UiO-professor Marte Eidsand Kjørven. I 2023 gikk prisen til Halvard Sivertsen, Lars Mikkelt Tronsrud og Bjørn Olav Jahr for engasjement i Baneheia-saken.

Juryen for Rettsikkerhetsprisen 2025 har vært Eirik Holmøyvik (professor ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen), Eirin Eikefjord (jurist, politisk redaktør i Bergens Tidende), Katrine Holter (førsteamanuensis ved Politihøgskolen), Torbjørn Røe Isaksen (samfunnsredaktør i E24, tidl. stortingsrepresentant og statsråd) og Monica Mæland (adm.dir. Bergen Næringsråd, tidl. advokat i Schødt og justisminister)

– Vi må ha debatt og oppmerksomhet rundt lovgivningsprosesser

Professor Benedikte Moltumyr Høgberg er takknemlig for å bli tildelt Rettssikkerhetsprisen og håper flere inspireres til å engasjere seg i lovgivningsprosesser og rettssikkerhet.

 Ole-Martin Gangnes

– Det er veldig overraskende å få Rettssikkerhetsprisen og jeg er overveldet og takknemlig. Jeg opplever jo at dette er en pris som mange har fortjent. Etter hvert har stadig flere fått en større bevissthet om hvor viktig det er å jobbe for rettssikkerhet, også i en bredere forstand, for å sikre det norske demokratiet og rettsstaten i vår egen tid, sier Benedikte Moltumyr Høgberg da Juristen møter henne på kontoret ved Det juridiske fakultet i Oslo.

– Vi kan ikke lenger ta disse verdiene for gitt. Det har vært noen tiår hvor vi kanskje ikke har tenkt så mye på hvor viktig det er å ta vare på det de før oss bygget opp. Min opplevelse er at jeg med denne prisen står på skuldrene til alle som har lagt ned et viktig arbeid for rettssikkerhet før meg.

I juryens begrunnelse pekes det på viktigheten av å løfte frem diskusjonene, debattene og samtalene om hvordan vi varetar rettssikkerhet, demokrati og rettsstat i det norske samfunnet.

– I de debattene trenger vi mange stemmer og at flere engasjerer seg. Jeg håper at prisen kan ses på som en inspirasjon til andre som kommer etter meg.

– *Men når det gjelder akkurat sivilbeskyttelsesloven var det din stemme som gjorde at det ble en bred debatt i de store mediene og i det politiske miljøet. Du hadde skrevet om dette en stund, men så plutselig ble det tatt tak i. Hvordan opplevde du det?*

– Det var nesten litt absurd. Det tok mange dager før det gikk opp for meg at dette endelig var noe som begynte å engasjere, og at vanlige folk satte seg inn i og forsto hva lovforslaget innebar.

Store medier våknet

Regjeringen foreslo nye hjemler om bruk av sivil arbeidskraft i sivilbeskyttelsesloven dersom «riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare». De foreslåtte hjemlene reiste prinsipielle spørsmål om adgangen til å pålegge innbyggerne arbeidsplikt og om regjeringens fullmakter.

Det var ingen stor offentlig debatt om lovforslaget selv om det hadde kommet kritiske høringsinnspill fra organisasjoner og fagmiljøer. Forslaget ble vedtatt av Stortinget med stort flertall i første lovbehandling før påske.

Benedikte Moltumyr Høgberg skrev kritisk om forslaget allerede for halvannet år siden, men etter at hun

igjen skrev om forslaget på Facebook i år, «våknet mediene» som juryen for prisen skriver i sin begrunnelse. På kontorveggen hennes henger kronikken om lovforslaget som hun hadde på trykk i Morgenbladet i april 2024.

– Den henger der for å minne om at det var viktig å starte den debatten og jeg oppfordret også daværende justisminister til å gjøre det. Flere var kritiske til forslaget og hadde konstruktive innspill underveis – blant annet Juristforbundet og Advokatforeningen. Mange gjorde en formidabel innsats i høringsrundene for å forsøke å løfte frem flere viktige spørsmål og kom med konstruktive innspill, men det meste falt lenge på stengrunn.

Høgberg advarte mot lovhjemler hun fryktet kunne bli gjenstand for maktmisbruk og på sikt true demokratiet og rettsstaten. Det ble en større debatt om saken rett etter påske og Stortinget utsatte annengangs lovbehandling av saken. Lovforslaget ble revidert og i juni ble det vedtatt med flere innstrammende endringer.

Fremtidige regjeringer

– I debatten hørte vi politikere som mente at de ville legge til grunn en høy terskel før de ville bruke hjemlene, og at det derfor ikke var fare for misbruk. I realiteten er dette et politisk løfte på vegne av fremtidige regjeringer, noe de selvfølgelig ikke kan gjøre, sier hun.

– Sakens kjerne er at Stortinget gir fullmakter til en fremtidig regjering som vi ikke vet hvem er og i en situasjon vi ennå ikke kjenner, og over hele sivilbefolkningen. Da er det særlig viktig at fullmaktene er begrenset i selve lovteksten og at det er god kontroll i Stortinget med regjeringens bruk av fullmaktene. Det er nettopp i krisetider at fullmakter har lett for å bli overskredet eller misbrukt og derfor må vi være ekstra på vakt ved utformingen av slike fullmakter.

Da hun skrev om forslaget etter førstegangsbehandlingen på Stortinget,

På kontorveggen henger kronikken om lovforslaget som hun hadde på trykk i Morgenbladet i april 2024.

opplevde hun at det fortsatt var lite bevissthet både i mediene og i befolkningen.

– Jeg var litt frustrert i påsken etter å ha lest de redaktørstyrte medienes daglige kritikk av USAs president Trump. Han har fortjent kritikk, men hans spesielle oppførsel betyr ikke at vi skal la være å ta tak i våre egne utfordringer og debattere også disse med en kritisk lupe. Norske ordtak er ofte gode ordtak, og «man må feie for egen dør først». At Facebook-posten min spredde seg videre til alle lag av befolkningen, var overraskende, men det viser at den norske befolkningen er mer opptatt av demokrati, rettsstat og rettssikkerhet her hjemme enn pressen kanskje tror.

Kriselovgivning ble etter hvert slått bredt opp i ulike kanaler, blant annet på NRKs «Debatten», der Moltumyr Høgberg ble invitert. Hun mener lovforslaget som til slutt ble vedtatt i juni er mye bedre enn det opprinnelige, men savner enkelte forbedringer, blant annet saksbehandlingsregler.

Taushetsplikt

– Saksbehandlingsregler har en viktig side til innbyggernes rettssikker-

het. Ved hjelp av blant annet Juristforbundet og Advokatforeningen fikk vi i debatten etter påske heldigvis fjernet fra forslaget at myndighetene skulle ha adgang til å pålegge advokater, leger, psykologer og prester å bryte sin profesjonsbaserte taushetsplikt. Men vi har like fullt fått en lov med vide fullmakter og arbeidsplikt, som verken er ledsaget av saksbehandlingsregler eller en plan om hvordan dette skal gjennomføres i praksis, sier hun og peker på mange åpne spørsmål som fortsatt bør være gjenstand for offentlige debatter:

Hvem skal kalle inn folk og være ansvarlig for det sivile arbeidet i en krise? Skal det skje ved enkeltvedtak? Skal det skje gjennom masseutrusting? Hvordan skal prosessen for unntak være?

– Man har fått fullmakter til å gjøre svært mye overfor sivilbefolkningen og det gjør denne loven alvorlig. Vi kan beordres til å stå i stillingen vår eller vi kan tas ut av jobben og settes til å gjøre noe annet. Vi vet imidlertid ikke hva vi kan bli satt til å gjøre, eller om vi har kompetanse eller fysikk til å gjennomføre arbeidsoppgavene. Her er det en lang rekke praktiske utfordringer som myndighetene burde tatt tak i før lovforslaget ble fremmet.

– Hvis Norge virkelig er i krig, som vil være den mest alvorlige kritesituasjonen for landet, må myndighetene først og fremst ha en plan for hvordan sivilbefolkningen skal få mat, medisiner og helsehjelp, og ikke bare en ide og en fullmaktslov der sivile skal brukes til å bistå forsvaret med å lempe sandsekker eller frakte mat til fronten.

Tvang

– Men tanken med å utforme lover i roligere tider er jo at de skal bli bedre og ikke bære preg av panikk. Det er vel bra?

– Det er bra. Men myndighetene har allerede en rekke hjemler og kan gjøre mye i en krise. Og vi trenger mer enn fullmaktshjemler, vi tren-

Benedikte Moltumyr Høgberg deltok i Debatten på NRK. (Skjerm bilde fra NRK.no)

ger planer og prosesser. Dersom folk opplever at det er en virkelig krise, vil mange trolig stille opp gjennom frivillighet. Tvangselementet som fremdeles ligger i denne loven, vil kreve saksbehandling. Vi bør heller spille på frivillighet og samarbeid med organisasjonene og fagforeningene – de har den praktiske oversikten over hva som er utfordringene innen sin sektor og hvordan disse best kan løses. Tvang er unorsk, og jeg tror ikke det vil fungere særlig godt i Norge. Men her kan det jo være ulike synspunkter, selvsagt.

Formidling og debatt

«Med sine store pedagogiske evner klarte hun å invitere folk flest med i en faglig debatt som angår oss alle», skriver juryen for Rettssikkerhetsprisen.

– *Er du bevisst på formidling og engasjement i debatter? Blant juridiske forskere og professorer er det vel litt ulikt hvordan man tenker om det?*

– Ja, jeg har nok et bevisst forhold til det, men jeg tenker at det er opp til hver enkelt forsker, og jeg mener ikke noe om hvordan andre forskere

forholder seg til eller håndterer sin formidling. Formidling er vanskelig, og det er tidkrevende. Det er heller ikke all formidling som nødvendigvis lander. Noen ganger formidler man, og det er ingen som helt skjønner poenget, og man må eventuelt prøve en annen tilnærming.

Det er viktig at jurister uten klare politiske slagsider er der ute for å bidra til å opplyse offentligheten

– Jeg tror nok også at mange føler på utfordringer med hvordan man skal nå frem med viktige budskap i den nye informasjonsjungen. Og det gjelder ikke bare forskere. Tilnærmingen vi har hatt tidligere, om at det strengt saklige og ryddige løftes opp og vinner frem til slutt, det er blitt en sannhet med modifikasjoner.

– Mange forskere – og jurister generelt – vegrer seg nok for å krige om medienes oppmerksomhet. I denne saken har det vært mange som har jobbet godt og hardt og levert høringsinnspill, helt etter boka. Men så blir det kanskje ikke lest, og i hvert fall ikke fulgt opp. Da jeg skrev om saken på en annen måte, tilpasset sosiale medier, så fikk vi endelig den debatten vi burde ha hatt for mer enn ett år siden. Både innholdet i lovforslaget og tilliten til politikere ville imidlertid stått seg bedre om debatten hadde vært løftet frem tidligere. Da hadde vi kanskje også fått en bedre debatt.

Ta mer ansvar?

– *Har du fått mange reaksjoner?*

– Ja, enormt! I all hovedsak har jeg fått positive reaksjoner. Da jeg begynte å skrive om sivilbeskyttelsesloven på sosiale medier var det jo på en måte siste utvei. Jeg tenkte at løpet var kjørt. Stortinget hadde votert over dette én gang, men jeg ville likevel forsøke å opplyse befolkningen om at det skjer noe

også i Norge som er alvorlig og som er verdt å diskutere.

Da hun deltok i Debatten på NRK fikk hun høre at de hadde fått mange henvendelser om å ta opp saken, og at det hadde bygget seg opp et stort engasjement i løpet av påsken, etter at hun hadde skrevet om det.

– Jeg tror at man undervurderer befolkningens vilje og evne til å ta tak i komplekse og alvorlige debatter. Kanskje må flere jurister forsøke å ta mer ansvar for å nå ut med kunnskap om komplisert juss og vanskelige saker?

– Lovgivningen er en del av fundamentet for vårt samfunn, og endringer i lovgivning kan i stor grad bidra til å endre samfunnet. Samtidig har lovgivningsprosesser lett for å gå under radaren i den offentlige debatten, kanskje fordi det kan være litt teknisk og vanskelig eller fordi pressen ikke helt har forstått poenget. Andre ganger ser man at ting blir tåkelagt, bevisst eller ubevisst, eller at noen bruker hersketeknikker for å undergrave troverdigheten til kritikere. Alt dette gjør at det er viktig at jurister uten klare politiske slagsider er der ute for å bidra til å opplyse offentligheten.

Desinformasjon

– *Du etablerte debatten flere steder, men ikke minst i sosiale medier. Samtidig har vi en situasjon der Regjeringen legger frem en strategi mot desinformasjon og man snakker mye om faren med sosiale medier. Er ikke det litt tankevekkende?*

– Jo, særlig fordi man i denne saken hadde forsøkt alle andre formelle kanaler og redaktørstyrte medier før de sosiale mediene. I tillegg opplevde jeg, når jeg tok opp denne kritikken på Facebook, at Justisdepartementet nærmest avfeide kritikken som tull. Tilsvarende gjorde partiledelsen i Høyre. Og det til tross for at flere høringsinstanser og småpartier hadde påpekt tilsvarende eller andre svakheter ved lovforslaget. Man sitter derfor, dessverre, igjen med et inntrykk av at dette ikke var en debatt

som var ønsket velkommen av våre styringspartier, og det er ikke bra for ivaretagelsen av demokratiet.

– Det er like fullt viktig å være klar over at det spres noe desinformasjon. Men raske anklager om dette kan ha en nedkjølende effekt på reell og viktig politisk og faglig uenighet, med fare for at også de store mediene slutter å stille de kritiske spørsmålene til myndighetene som de bør stille, av frykt for å bli stemplet. Alternativt at det bygger seg opp en mistanke i befolkningen om at de store mediene

ikke stiller de viktige spørsmålene. En slik mistanke, begrunnet eller ikke, kan i seg selv bidra til å svekke pressens posisjon og redusere oppslutningen om demokratiet. Det er en grunn til at man bør ha en viss avstand mellom makta og pressen. Akkurat som man bør ha en viss avstand mellom makta og akademien.

Tillitssamfunnet og avmakt

– *Dette at vi kanskje har litt lav oppmerksomhet rundt en del lovgivningsarbeid, handler det om norsk*

naivitet eller at vi har litt for stor tiltro til det vi kaller tillitssamfunnet?

– Historisk har vi i Norden hatt homogene og små, gjennomsluktige samfunn, som gjør at man har kunnet ha mye tillit. Samtidig har vi også negative erfaringer, for eksempel at de hemmelige tjenestene ble brukt i politisk øyemed under den kalde krigen. Generelt må vi ikke være fremmed for tanken at det som har skjedd før også kan skje igjen. Det gjør at vi må ha et sterkt fokus på nettopp rettssikkerhetsgarantier

for individene i samfunnet. Og det er viktig at folk med ulike oppfatninger ikke fiendeforklares, men heller blir imøtegått med argumenter.

Når det gjelder begrepet tillit merket hun seg at det ble brukt svært hyppig under koronapandemien.

Jeg frykter at vi
får stadig flere politiske
broilere som tenker for
snevert om demokratiet

– Jeg synes det er et tankekors at det først og fremst er personer som sitter i maktposisjoner som gjerne snakker mest om tillitssamfunnet. Det være seg politikere eller politiske kommentatorer. Meningsmålinger viser at det er større tillit i det norske samfunnet enn i mange andre samfunn, men det betyr likevel ikke at alle institusjonene nyter stor tillit. Vi kan gjerne forvalte tilliten i samfunnet enda bedre enn det vi gjør i dag. Det heter seg jo – litt forslitt – at tillit er noe man gjør seg fortjent til og ikke noe man kan kreve.

Hun frykter at mange i Norge føler på avmakt i møte med det politiske systemet og at denne avmaktsfølelsen er økende.

– Mange opplever nok at de ikke når frem. Inntrykket mitt er også at mange oppfattet saken om sivilbeskyttelsesloven som skremmende, ikke bare fordi man mislikte hva som var i ferd med å bli vedtatt, men fordi man ikke hadde lyttet til fagpersoner eller til partene i arbeidslivet. For mange ble saken derfor, dessverre, også et eksempel på at politikere selv bygger opp under forestillingen om at det finnes en maktelite som bare har bestemt seg for hvordan ting skal være på forhånd, uten å bry seg med innspill.

– Jeg er derfor mest bekymret for at de som befinner langt unna makta, blir sittende igjen med en voldsom avmaktsfølelse. For hvordan skal de nå frem? Når selv ikke jusprofessorer, småpartier, NIM, LO og andre fagorganisasjoner lyttes til? Dette er nok en av de store utfordringene fremover for det norske demokratiet.

Demokrati og valg

Basert på flere av de tilbakemeldingene hun har fått fra folk land og strand rundt, tror hun saken om sivilbeskyttelsesloven ble et slags symbol på at man tross alle odds klarte å nå frem til slutt.

– Kanskje nettopp derfor ble saken så ekstra viktig for mange – noe som gjorde at også jeg fikk mye personlig oppmerksomhet. Men jeg hadde aldri klart dette hvis det ikke var for at fagorganisasjoner og andre hadde gjort svært mye bra forarbeid, slik at NRK i sin research før Debatten kunne lese hva alle organisasjonene hadde skrevet. Og det hadde heller ikke vært mulig hvis ikke vanlige folk hadde engasjert seg i påsken.

– *Hva tenker du om politikerne i forhold til det å ha oppmerksomhet på rettssikkerhet?*

– Jeg har ofte tenkt at mange politikere kanskje ikke helt forstår dette med rettssikkerhet. At det ikke nødvendigvis er vond vilje, men mangelfulle kunnskaper. Jeg snakker jo med unge studenter hvert eneste semester og ser hvordan de gjennomgår en oppvåkning og at de bare i løpet av noen uker stiller gode spørsmål og reflekterer godt. Det gjør at jeg tror det er altfor lite oppmerksomhet på rettsstat og rettssikkerhet i grunnskole og videregående skole. Det er nok mye snakk om demokrati, men det sidestilles ofte bare med valg og politiske partier.

– Jeg frykter at vi får stadig flere politiske broilere som tenker for snevert om demokratiet – som tenker at når de er valgt, ja så har de fått folkets tillit til å utøve makt. Men hvor de samtidig mangler den tre-

ningen mange jurister har, nemlig at man ser konsekvenser av lovgivningen og hvor uhyre viktig rettssikkerhet og skranker for politisk makt er for oppbygging og ivaretagelse av et godt demokrati og en god rettsstat.

Ny sikkerhetssituasjon

– *Juryen for rettssikkerhetsprisen peker på at et aktuelt spørsmål er hvordan frie nasjoner nå bør innrette seg for å møte den sikkerhetspolitiske virkeligheten. Det tegnes jo et dramatisk bilde av truslene?*

– Vi skal og må ta den nye sikkerhetssituasjonen vi står på alvor. Det tror jeg alle er enige om. Det er et økt behov for både beredskap og sikkerhetslovgivning. Vi må like fullt huske på at vi også hadde en vanskelig sikkerhetssituasjon bare vi går tilbake til 1980-tallet, selv om verden er en annen nå. Ikke alt ble nødvendigvis håndtert godt den gang, og jeg tenker særlig på det som kom frem i Lund-rapporten om de hemmelige tjenestene. Dette var tider vi bør ta lærdom av og vi bør forsøke å håndtere sikkerhetssituasjonen vi står i nå bedre med tanke på individenes rettssikkerhet. Vi må i tillegg ha en beredskap som kan sikre mat, medisiner og helsehjelp til sivile. Og vi må ha et mye større fokus på hva vår demokratiske og rettsstatlige beredskap skal være og hvordan den skal ivaretas i krisetider.

– Vår rolle som jurister er å ha oppmerksomhet på slike spørsmål og jeg håper at Rettssikkerhetsprisen vil være en inspirasjon for alle andre som hver dag jobber med nettopp rettssikkerhet. Det er en kollektiv øvelse, og juristene har et spesielt ansvar. Vi skjønner jussen og forstår i større grad konsekvensene av de ordene man leser i en paragraf, både på kort og lang sikt.

– Jeg vil også oppfordre befolkningen til ikke å gi opp eller tenke at de som sitter i posisjoner, som egentlig er veldig få personer, gjør alt riktig eller ikke er justerbare når de gjør feil. Vi gjør alle feil fra tid til annen. Det betyr ikke at vi er dårlige men-

Benedikte Moltumyr Høgberg deltok i et panel som diskuterte hybridkrig mot Norge med blant annet Gjermund Eide under Arendalsuka i august. (Foto: Elisabeth Grosvold Altenborg / NTB)

nesker. Det betyr bare at i pressede situasjoner, særlig i kriser, øker faren for dårlige valg, fordi det er ting man ikke overskuer. Nettopp derfor er det viktig å ta alle aktører og prinsipper i vårt demokrati på alvor, enten det er valgsystemet, lovgivningsprosessene, individenes rettssikkerhet eller organisasjonslivet. Alt henger sammen med alt. Og skal vi lykkes, må vi jobbe med både delene og helheten.

Dagens utfordringer

– *Hvilke rettssikkerhetsdebatter savner du nå? Hva er utfordringene våre?*

– Hovedutfordringene ligger fortsatt i hvordan vi skal sikre beredskap i alvorlige kritiske situasjoner, hvordan vi skal kunne stå i hybride hendelser over lang tid og hvordan samfunnet skal møte disse truslene og utfordringene samtidig som vi må ivareta det som er vår norske egenart og kultur, herunder demokrati og rettsstat.

– For å få dette til, må vi våge å møte de sikkerhetspolitiske truslene med åpne debatter om for eksempel

matforsyning, medisinforsyning, fortsatt kulldrift på Svalbard, og så videre. Det er uheldig dersom viktige diskusjoner bare tas av få politikere på bakrommet. Når befolkningen ikke er med vet de heller ikke hva som skjer, hva de kan gjøre og hva de kan bidra med. Da kan man få følelsen av avmakt i befolkningen og stadig flere som tenker at «det spiller ikke noen rolle om jeg lever i et demokrati eller ikke: Jeg blir ikke hørt, ingen bryr seg og jeg får bare beskjed av noen andre hva jeg skal gjøre».

– *Hvordan opplever du jusstudentene? Er den nye generasjonen jurister interesserte og engasjerte i slike spørsmål.*

– Jeg opplever at det er et ganske stort engasjement i studentmiljøet generelt, uten at jeg har oversikt over alt som rører seg. Jeg har stor tro på Generasjon Z, som ellers får litt mye pepper i mediene. Jeg opplever dem som reflekterte og tenksomme – og gøyale. Kanskje de sosiale mediene har gjort dem litt friere fra sine for-

eldre og besteforeldre, slik at de er mer selvtenkende og ironiske? Jeg vet ikke helt hva det er, men de er litt mer opposisjonelle som typer og jeg har sans for det. Og jeg opplever absolutt at de er interessert i å snakke om hvordan vi kan ivareta rettssikkerhet og møte de store sikkerhetsutfordringene i vår tid.

– *Det kommer antakelig mange viktige debatter i årene som kommer som handler om beredskap?*

– Ja, og da er det viktig at de som sitter i maktposisjon ikke bare snakker til befolkningen, men at man er i dialog med befolkningen, med organisasjoner og fagmiljøer. At man ikke bare presenterer ferdige løsninger, men presenterer problemstillinger og forslag til løsninger, slik at folk får ta del i debatter og gis reelle påvirkningsmuligheter.

– Jeg mottar prisen med glede og håper at alle som jobber med rettsikkerhet fortsetter det gode arbeidet og ikke gir opp, sier mottakeren av årets pris.

Beredskapshjemler for domstolene ved kriser har vært ute på høring

Lovforslagene gir blant annet hjemler for prioritering av saker, utvidet adgang til skriftlig behandling og utvidet adgang til bruk av fjernmøter.

Dommerforeningen er opptatt av domstolens og domstolleders uavhengighet ved kriser.

Ole-Martin Gangnes

Regjeringen har hatt ute på høring forslag til et nytt kapittel i domstolsloven med regler for domstolene som skal gjelde når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og ved ekstraordinære situasjoner i fredstid.

– Folk skal ha trygghet i en fungerende rettsstat uavhengig om landet er i fred, krise eller væpnet konflikt. For å klare dette må vi være forberedt, sa justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen da forslagene ble sendt på høring i mars.

Lovforslagene gir hjemler for overføring av saker til sideordnede domstoler, prioritering av saker, utvidet adgang til skriftlig behandling, utvidet adgang til bruk av fjern-

møter i straffesaker samt en unntaksregel for trekningskretser for meddommere.

– Bør bli debattert før krisen treffer

Forslagene har sin bakgrunn særlig i Koronakommisjonens anbefalinger i NOU 2021: 6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien, og har også nær sammenheng med Totalberedskapskommisjonens NOU 2023: 17 Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid og Meld. St. 9 (2024–2025) Totalberedskapsmeldingen. Forberedt på kriser og krig.

«Behovet for regelverksendringer og nye fullmakter bør, så langt mulig, bli utredet, debattert og forankret før krisen treffer», skriver departementet.

Dommerforeningens leder Torbjørn Saggau-Holm (Foto: Juristen)

«Nedstengingen av samfunnet i mars 2020 som følge av covid-19-pandemien ble, særlig i den innledende fasen, håndtert ulikt i forskjellige norske domstoler. Domstolledere avgjorde hvilke forhåndsregler som ble ansett nødvendige i egen domstol.(...) For omverdenen kan ulike vurderinger i ulike domstoler under slike omstendigheter fremstå som vanskelig å forstå, og utfordre domstolens omdømme som én institusjon med et likeverdig tilbud til alle. Samtidig kan ulik håndtering ut fra den konkrete situasjonen i den enkelte domstol være det som skal til for at domstolene som statsmakt skal fungere i en ekstraordinær situasjon», heter det i høringsnotatet.

Kritisk til lovbestemt liste

I høringsrunden, som hadde svarfrist 24. juni, er det kommet svar fra blant annet Dommerforeningen, Høyesterett og Advokatforeningen – med innspill om hvem som er nærmest til å bestemme hvilke saker som bør prioriteres i en krise som truer med å stenge domstolene og om prioriteringslister i seg selv.

Advokatforeningen skriver:

«Advokatforeningen er enig i at kompetansen til å beslutte at vilkårene for å bruke bestemmelsene bør ligge hos domstolen, og at dette er særlig viktig av hensyn til domstolens uavhengighet. Hvem som har denne kompetansen, fremgår imidlertid ikke klart av de foreslåtte reglene»,

skriver foreningen og foreslår at det skal tydelig fremgå at det er domstollederen som har kompetanse til å beslutte hvorvidt vilkårene er oppfylt og anvende de aktuelle reglene.

Advokatforeningen er kritisk til å lovfeste hvilke sakstyper som skal prioriteres i kriser.

«En løsning med veiledende retningslinjer for domstolene om prioritering av saker gir større fleksibilitet og bedre ivaretar domstolens uavhengighet. Advokatforeningen mener følgelig at pedagogiske virkemidler er bedre egnet enn lovgiving på dette punktet», skriver Advokatforeningen.

Høyesterett skriver at de i utgangspunktet ikke har avgjørende innvendinger til lovforslagets del om hvilke sakstyper domstolene skal prioritere, men:

«Selv om disse retningslinjene var egnet under pandemien, er det en fare for at en lovbestemt prioriteringsliste ikke treffer like godt i en krig eller krigslignende situasjon. Det er på forhånd svært vanskelig å forutse hvilke prioriteringer som er nødvendige og hensiktsmessig i en krise».

Høyesterett mener det må vurderes nøye om «en felles liste for alle landets domstoler ivaretar behovet for fleksibilitet og tilpasning i en krisesituasjon».

Domstolens uavhengighet

Dommerforeningen sier i sitt høringsssvar at det «kan være nyttig at det i loven tas inn en liste over

saker som skal prioriteres dersom det blir tvingende nødvendig», men at dersom ressursituasjonen i en krisesituasjon gjør det tvingende nødvendig – likevel vil måtte foretas løpende prioriteringer av saker, både innenfor hver sakstype og mellom de ulike sakstypene.

«Etter Dommerforeningens syn tilsier hensynet til domstolens uavhengighet med styrke at man holder fast ved at det er domstolleder som foretar disse prioriteringene innenfor lovens ramme».

«Behovet for – og konsekvensene av – slike prioriteringer vil variere sterkt fra domstol til domstol, avhengig av størrelse, ressurser og sakstilfang. Det er derfor den enkelte domstolleder som i praksis er nærmest til å foreta prioriteringene», skriver Dommerforeningen.

Dommerne viser også til at Domstoladministrasjonens myndighet ikke er helt klar i forslaget, etter Dommerforeningens syn.

«Den gir DA myndighet til å gi «retningslinjer» som «skal» følges. Hvor stram en retningslinje kan være før det blir en «regel» – som hjemmelen ikke synes å omfatte – kan nok diskuteres. Dessuten er det uklart hva som menes med at DA også kan gi «andre fristregler enn de som gjelder for behandlingen av sivile saker og saker om straff». Innebærer dette at DA kan fravike lovbestemte fristregler?», spør Dommerforeningen, som også peker på at DAs uavhengighet under visse omstendigheter kan komme i spill i en krisesituasjon.

«Dommerforeningen mener forslaget til § 243 andre ledd om kompetanse for DA til å gi bindende retningslinjer for prioriteringen bør endres, slik at det fremgår at retningslinjene som gis ikke nødvendigvis er ufravikelige for den enkelte domstolleder», heter det i høringsssvaret.

DSB – Beredskapsarbeid

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap mener kommunale beredskapsråd kan utnyttes bedre. Juristforbundet vil ha oppmerksomhet om behov for juridisk kompetanse i førstelinjen ved kriser.

 Ole-Martin Gangnes

En undersøkelse som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) presenterte i april viser at de fleste kommuner i Norge har et kommunalt beredskapsråd, men at kun tre av ti har involvert rådet under faktiske hendelser.

– Rådene bør brukes mer aktivt – ikke bare i planarbeid, men også når krisen faktisk oppstår, uttalte Elisabeth Longva, avdelingsdirektør i DSB, da undersøkelsen ble lagt frem.

Beredskapsrådene skal bidra til koordinering og samarbeid mellom kommunen og aktører som politi, helse, frivillige organisasjoner og næringsliv.

«At det i liten grad brukes i reelle hendelser eller øvelser, kan medføre at viktig samspill og lokal kunnskap ikke blir tatt i bruk når det gjelder», skriver DSB, som gjennomfører spørreundersøkelser om kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid knyttet opp til Sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt.

Ikke et krav

Etablering av kommunalt beredskapsråd er ikke et krav i dagens forskrift om kommunal beredskapsplikt, men andelen som har etablert kommunale beredskapsråd har økt siden 2019 – fra 70 til 80 prosent. Samtidig viser kartleggingen at

bruken av beredskapsrådene varierer mellom kommunene.

De fleste beredskapsråd deltar i arbeidet med å utarbeide helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser. I tillegg brukes 44 prosent av rådene i utviklingen av overordnede beredskapsplaner. Imidlertid er det langt færre

i kommunene må bli bedre

Elisabeth Longva
(Foto: DSB)

kommuner som aktivt involverer beredskapsrådene i øvelser eller faktiske hendelser, ifølge undersøkelsen.

«Tallene tyder på at selv om flere kommuner har etablert beredskapsråd, kan utnyttelsen av deres potensielle styrkes», skriver DSB. Og videre at «kompetansen og ressur-

sene i lokalsamfunnene bør utnyttes bedre av beredskapsrådene, også i forbindelse med øving og under håndtering av hendelser».

Årets undersøkelse viser også at selv om nesten alle kommunene har en risiko- og sårbarhetsanalyse, er det en del av disse analysene som ikke er oppdaterte.

– Det å vite hvilke risikoer og sårbarheter man står overfor lokalt, er helt grunnleggende. Med en tilspisset sikkerhetspolitisk situasjon, kombinert med hyppigere ekstremvær, er behovet for oversikt over risiko og beredskap viktigere enn noen gang, uttaler Longva på direktoratets nettside.

KS: – Det koster

I Regjeringens stortingsmelding om totalberedskap pekes det på kommunenes rolle og man vil at alle kommuner skal ha eget, eller være tilknyttet, et kommunalt beredskapsråd.

Kommunenes organisasjon KS mener det må være stor lokal frihet til hvordan kommunen velger å organisere arbeidet med beredskapsråd. Og at det mangler penger.

– Det koster å forberede seg på krig og kriser. Det er lokalt vi sikrer grunnleggende trygghet for innbyggerne, basert på den unike kunnskapen kommuner og fylkeskommuner har om sitt lokalsamfunn. For å sikre innbyggerne god beredskap trengs ikke bare økt finansiering, men også nødvendig frihet for å ta gode lokale beslutninger, sier styreleder i KS Gunn Marit Helgesen på KS nettsider.

– Kommunene kjenner sine lokalsamfunn best og har derfor en unik posisjon til å bygge denne tilliten. Men for å lykkes, trenger de bedre finansiering, mer fleksibilitet og et enda sterkere samarbeid med

statlige og regionale myndigheter, sier Helgesen.

Juridisk kompetanse i førstelinjen

Da det i februar var åpen høring på Stortinget om Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig, møtte blant andre Juristforbundets president Sverre Broman-der. Han pekte der på at beredskap er viktigere enn på flere år.

– Men vi kan ikke undergrave det vi søker å beskytte, sa Broman-der.

I et skriftlig innspill til høringen gikk Juristforbundet inn i flere deler av meldingen og pekte på at beredskap handler om mer enn politi og forsvar:

«Det er hele sivilsamfunnet som må styrke sin beredskap og som må settes i beredskap. Justissekto- ren, kommunene, arbeidslivet og utdanningssystemet er alle avgjørende for samfunnets motstandskraft».

Juristforbundet trakk også frem rollen til Statsforvalterne og kommunene.

«Koronapandemien viste at statsforvalterne var avgjørende for å håndtere krisen, til tross for manglende juridiske ressurser og uklar lovforståelse. I mange tilfeller var det statsforvalterne som sikret at kommunale tiltak holdt seg innenfor loven, og som bidro til å veilede lokalt helsevesen, næringsliv og skoleeiere i en kaotisk situasjon. Likevel er denne rollen lite vektlagt i beredskapsplanleggingen. Kommunene har fått stadig større ansvar, men ikke nødvendigvis bedre verktøy. Uten juridisk kompetanse i førstelinjen risikerer vi at framtidige kriser håndteres med like stor usikkerhet som under pandemien», skriver Juristforbundet.

Temaet ble diskutert under Arendalsuka – bla om og les om debatten Juristforbundet arrangerte

Tok for seg juristers rolle i kommunal beredskap

Helge Eide i KS advarte mot at kommunale beredskapsråd kan bli supperåd. Juristforbundets president Sverre Bromander mener det er helt sentralt å ha med juss og jurister.

Ole-Martin Gangnes

De fleste kommuner har et beredskapsråd, men kun tre av ti har involvert rådet under faktiske kriser eller hendelser, ifølge DSB. «Føler du deg trygg på at kommunen din har en plan når krisen inntreffer og at de vil følge alle påleggene i lover og regelverk?» het det da Juristforbundet inviterte til en samtale om temaet under Arendalsuka i august.

I et panel satt Helge Eide fra KS, Yngve Årøy fra Statsforvalteren i Agder og Juristforbundets president Sverre Bromander. Det hele ble ledet av Juristforbundets kommunikasjonsrådgiver Iselin Øverbø.

Hun pekte på at det i totalberedskapsmeldingen, som nylig ble behandlet i Stortinget, slås fast at kommunene er en grunnleggende byggestein i beredskapen. Det har

også blitt foreslått å lovpålegge kommunene å ha lokale beredskapsråd. Øverbø viste også til at det er stor lokal variasjon i hvordan disse rådene fungerer, i de kommunene som har det.

Yngve Aarøy sa at han tror de fleste kommunene er flinke til å håndtere hendelser.

– Kommunene er organisasjoner som snur seg veldig fort, mobiliserer de aktørene de trenger og får ting gjort. Så tror jeg at de har et forbedringspotensial i å tenke langsiktig og helhetlig. Og det skyldes at når hendelsene er ferdige og røyken har lagt seg, så kommer beredskapsarbeidet inn i den generelle kommunale prioriteringen. I dag, når kommunene har den økonomien som de har, så er det andre ting som er mer påtrengende, sa han.

Helge Eide i KS mente også at kommunene er flinke i å håndtere hendelser, men at det fortsatt er innhold i risiko- og sårbarhetsanalyser å jobbe med.

– Langsiktig planleggingsarbeid, og spesielt innholdet og bredden i det, er utfordrende. Særlig med den sammensatte risikoen og det nye trusselbildet, sa han.

– Norge som nasjon er ikke godt nok forberedt. Når vi snakker om Norge og beredskapssystemet, så snakker vi om samspillet mellom

det militære og den sivile beredskapen. Vi snakker om samspillet mellom det som er det nasjonale ansvaret, det regionale ansvaret og det lokale ansvaret. Det er her utfordringen ligger i å forbedre det samlede nasjonale beredskapssystemet, sa Eide.

Rettssikkerheten

Juristforbundets president Sverre Bromander var opptatt av at man må ivareta jussen og rettssikkerheten i dette bildet.

– Kommunene må være veldig flinke til å følge lover og regler. For oss er det viktig å vise betydningen av jussen, sa han og viste blant annet til erfaringer fra koronapandemien og vurderinger som ble gjort lokalt den gang.

Eide sa at den lokale forankringen er viktig og at staten må involvere kommunene mer i arbeidet med beredskap.

– På nasjonalt nivå opplever vi nok fortsatt at det er en oppfatning av at det er de statlige aktørene som skal sitte sammen og planlegge. Når kommunene er fraværende i utformingen og implementeringen av det strategiske beredskapssystemet, mener vi det er en alvorlig mangel.

Når det gjelder beredskapsråd i kommunene, etterspurte panelet en større diskusjon om hva beredskaps-

rådets funksjon skal være og hvordan det eventuelt skal jobbe.

– Beredskapsrådet er ikke viktig i en akutt krisehåndtering, men det er viktig for å sørge for at aktørene kjenner hverandre i forkant av at krisen treffer. Og så må man bruke linjeprinsippet i håndteringen av en akutt krise. Men vi er veldig enige om at beredskapsrådet er viktigere enn tidligere i kraft av betydningen av at aktørene kjenner hverandre før krisen inntreffer, sa Eide.

– Ja, det å begynne å etablere nye fora i en krisesituasjon er uhen-siktsmessig. Rådet har sin funksjon primært innen den forebyggende fasen, gjennom å bidra i nettverksbygging, risk- og sårbarhetsanalyser og samordning av planverk, sa Yngve Aarøy.

– Men kanskje det bør tydelig-gjøres hvordan disse rådene faktisk skal fungere, sa han.

Supperåd

Det ble advart mot at beredskapsråd kunne «ende som et supperåd» uten fokus og med for mange medlemmer.

Det ble også diskutert juristers rolle i beredskapsråd.

– I veldig mye av beredskapsarbeidet, ikke minst i forebyggende arbeid, er jussen helt sentral, sa Sverre Bromander.

– Det er veldig stor forskjell i hvordan kommunene ser ut, og det betyr også at den kommunale organiseringen kommer til å være veldig forskjellig. Sånn vil bildet være fram i tid. Men kommune-Norge har behov for bred fagkompetanse: både jurister, økonomer, helsefaglig personell, pedagogisk personell og teknisk personell, sa Eide.

Det er en oppskrift
for å få et supperåd
og det er vi imot

Men en jurist bør det alltid være plass til i beredskapsråd mente Bromander.

– Det viktig å poengtere at jussen i sin natur er tverrfaglig. Jussen må gå i hånd og hånd med den medisinske kompetansen når man skal håndtere en pandemi. Skal man håndtere ras og skredfare, så må det gå i hånd med den naturvitenskapelige kompetansen. Jussen står ikke alene, men den må være med.

Helge Eide i KS sa han var skeptisk til å ha definisjoner knyttet til

hvilken yrkesbakgrunn eller akademiske bakgrunn de ulike deltakerne skal ha.

– Med all respekt for de fantastiske juristene, legene, sykepleierne og lærerne rundt omkring i norske kommuner, men det å komme med krav eller forventning til at den og den funksjonen skal være representert i et kommunalt beredskapsråd, det er en oppskrift for å få et supperåd og det er vi imot sa han.

– Vi er åpenbart ikke tilhenger av å lage supperåd, men der er vi nok litt uenige hva det vil innebære å ha med jurister. Vi tror det er helt sentralt å ha med jussen fordi det er sånn samfunnet vårt styres og må ivaretas. Det er viktig å ha med seg den juridiske kompetansen inn, svarte Bromander.

På spørsmål om at det er få ansatte jurister i kommune-Norge generelt, sa Eide at det er en konsekvens av hvordan befolkningsstrukturen ser ut, noe som igjen påvirker kommunestrukturen.

– Men det er fulle og rike muligheter til likevel å sørge for at man kan innhente den juridiske kompetansen som er nødvendig, mente han.

F.v. Sverre Bromander, Yngve Årøy og Helge Eide.

Skal bli nasjonal tiltakssone for beredskap i Troms og Finnmark

Statsforvalteren i Troms og Finnmark, politiet og Forsvaret i Finnmark med prosjekt for å øke motstandskraft og styrke samfunnsberedskap. De lokale beredskapsrådene skal styrkes.

 Ole-Martin Gangnes

I en pressemelding fra Regjeringen i august heter det at det skal utvikles «en nasjonal tiltakssone» for beredskap i Troms og Finnmark.

«Det sikkerhetspolitiske bildet, sett i sammenheng med NATOs militære planverk, nasjonalt militært planverk, samt nasjonale forhold, viser at det er enkelte geografiske områder i Norge som er av større betydning for Forsvarets og alliertes operasjoner i krise og krig, og som dermed krever egne tilpassede tiltak», skriver Regjeringen.

Også Totalberedskapskommisjonen (NOU 2023: 17) pekte på et behov for en nasjonal tiltakssone for beredskap i Troms og Finnmark.

Justis- og beredskapsdepartementet gitt Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) beskjed om å prioritere nordområdene generelt og Finnmark spesielt i arbeid med å styrke beredskapen.

Dessuten har Statsforvalteren i Troms og Finnmark, politiet og Forsvaret i Finnmark gått sammen om å etablere et pilotprosjekt for å øke «motstandskraften og styrke samfunnsberedskapen».

«Kjernen i prosjektet er å øke bevisstheten og kompetansen, styrke de lokale beredskapsrådene mv.», skriver Regjeringen.

Det skal også bli økt samarbeid med svenske og finske regionale myndigheter om risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsøvelse.

I august lanserte Regjeringen også en nordområdestrategi som fremhever fem innsatsområder for nordområdepolitikk: Forsvarsevne og samarbeid med allierte skal styrkes – det skal legges til rette for ringvirkninger lokalt og styrke sivilsamfunnets beredskapskapasitet – innbyggerne skal ha gode tjenestetilbud og kunne utdanne seg der de bor og arbeider – det skal prioriteres tiltak som styrker beredskap, bosetting og

næringsutvikling – det skal støttes opp om næringsaktivitet og næringer som sikrer beredskap og forsyningssikkerhet.

– Regjeringen vil sørge for økt tilstedeværelse fra statlige myndigheter. Dette bidrar til å bygge kompetanse, kontakter og samarbeid om bosetting, aktivitet, beredskap og sikkerhet i regionen. Vi vil også legge til rette for økt samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, samt med Finland og Sverige, sa justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen ved fremleggelsen.

Regjeringen vil sørge for økt tilstedeværelse fra statlige myndigheter

Har du råd til å bli pensjonist?

Har du oversikt over hvordan økonomien din kommer til å se ut den dagen du slutter å jobbe?

Det kan være fint å snakke om fremtiden. Også med banken din. I Handelsbanken får du din egen rådgiver som kan hjelpe deg med pensjonssparing, i tillegg får du også medlemsfordeler på pensjon.

Les mer her

Se alle fordelene på handelsbanken.no/juristforbundet

JURIST
FORBUNDET

– I krise er det avgjørende at rettsstaten ikke blir satt til side

Vi kan ikke beskytte eller forsvare samfunnet ved å undergrave de prinsippene samfunnet er bygget på, var budskapet da Juristforbundet samlet sine topptillitsvalgte.

 Ole-Martin Gangnes

Under Juristforbundets store tillitsvalgskonferanse, som gikk over to dager i Larvik i sommer, var beredskap et gjennomgående tema. Konferansen samlet tillitsvalgte jurister fra hele landet, og fra alle sektorer, til organisasjonspolitiske diskusjoner og foredrag.

I sin åpningstale takket Bromander de tillitsvalgte for innsatsen de gjør.

– Dere utøver hver dag tillitsverv for vårt felles formål: Å styrke rettsstaten, arbeidsvilkårene våre og det faglige fellesskapet vi er en del av, sa han.

Bromander pekte på at året har vært preget av mye uro internasjonalt og at det påvirker Norge.

– Vi er nødt til å forberede oss på det uventede. Deler av Europa brenner. Også rettsstaten brenner i mange land. Få land har tjent så mye på en verdensorden som bygger på lov og rett som Norge. Likevel har vi sovet. Jeg mener vi fortsatt ikke er helt våkne.

Han tok for seg rettssikkerhetsutfordringer i Norge.

– Folk flest har i realiteten ikke tilgang til domstolene. Det blir for dyrt eller tar for lang tid. Folk flest har ikke råd til advokat. Fri rettshjelp er forbeholdt de få. De færreste kommuner har tatt seg råd til å ansette jurister. Statsforvalterens kontroll-

funksjon ses på som nødvendig. Folk flest ser ikke og skjønner ikke forskjellen på politi og påtalemyndighet. Selv straffeprosessloven skiller ikke tydelig på disse. Rettsstaten vår har veldig mange eksempler på at vi sover.

Sivilbeskyttelsesloven

Bromander advarte mot å la rettsstaten forvitne i disse tider – med debatt om beredskapslover og krisetiltak som bakteppe.

– Vi har et samfunnsoppdrag som krever at vi bidrar til å opprettholde en rettsbasert samfunnsorden. Både i rolige, men ikke minst også i urolige tider. Det innebærer blant annet å bidra til totalberedskapen og totalforsvaret. Vi må ruste oss rettslig.

Han poengterte at beredskapen må bygges og utvikles innenfor rettsstatens rammer.

– I en krise er det avgjørende at rettsstaten ikke blir satt til side, men at den gir rammer for nødvendige tiltak. Vi kan ikke beskytte eller for-

svare samfunnet ved å undergrave de prinsippene samfunnet er bygget på: «folkestyre, individets frihet og rettens herredømme».

– Vi vet alle hvor nære det var at en ny sivilbeskyttelseslov ble presset gjennom – uten tilstrekkelig hensyn til rettssikkerhet, maktfordeling og forvaltningsrettslige prinsipper. Den ble heldigvis trukket fordi fagmiljøer, organisasjoner og enkeltpersoner, også fra våre rekker, reiste seg og sa: Dette er ikke godt nok. Takk for at dere er med på å gjøre Juristforbundet til en faglig og politisk stemme med gjennomslag, sa Bromander til de tillitsvalgte.

Det var også foredrag om beredskap og totalforsvar under konferansen i Larvik. Brigader (og seniorrådgiver i Kruse Larsen) Gjermund Eide snakket om det nye sikkerhetspolitiske landskapet og NATO og Odd Reidar Humlegård fra Institutt for forsvarsstudier tok for seg «samfunnssikkerhet og beredskap i et nytt trusselbilde».

Foto: iStock.com/izusek

Endringsprosesser i offentlig sektor

Kurs for tillitsvalgte

Målgruppe: Kurset er primært tilpasset statlig sektor, men interesserte fra kommunal sektor og spekter-Helse kan også delta.

Fra: Torsdag 5. februar 2026 kl. 10.45
Til: Fredag 6. februar 2026 kl. 13.50
Sted: Son Spa, Son

Kursnummer: 2026651
Påmeldingsfrist: 18. november 2025

Offentlig sektor er i utvikling. Mange av våre medlemmer og tillitsvalgte blir omfattet av interne endringer i egen virksomhet, eller endringsprosesser som gjelder større deler av forvaltningen. Det kommer nye politiske krav om effektivitet og høyere avkastning. Håndtering av endringsprosesser vil stille den lokalt tillitsvalgte overfor store utfordringer. Det er derfor viktig at den tillitsvalgte kjenner til regelverket og har kunnskap om sin rolle i prosessene.

Kurset innleder normalt med foredrag med en representant fra departementet. Her blir status i statens omstillingsprosesser gjennomgått samtidig som vi ser på utviklingstendenser i offentlig forvaltning.

Kurset gjennomgår aktuelt lov- og avtaleverk, hvilke avtalte virkemidler som kan benyttes samt hvordan medlemmenes interesser ivaretas. Kurset har videre fokus på samarbeidet internt i Akademikerne når det gjelder omstillingsprosesser. Det er også et nyttig foredrag om hvordan endringsprosesser påvirker arbeidsmiljøet, samt at vi i et eget foredrag setter søkelys på egen karriere under omstilling.

Kurset arrangeres i samarbeid med Samfunnsviterne og Samfunnsøkonomene.

Kurs samt reise og opphold er kostnadsfritt for tillitsvalgte. Reiseutgifter dekkes etter rimeligste reisemåte.

Påmelding: juristforbundet.no/tillitsvalgt Spørsmål: kurs@juristforbundet.no

Spørsmål kan også rettes per tlf 40 00 24 25. Eventuelt forfall må meldes snarest mulig og senest to uker før kursstart.

JURIST
FORBUNDET

Halden kommune ansetter egen helsejurist

Vil styrke rettssikkerheten til innbyggerne i møte med komplekst regelverk

Halden kommune blir en av få kommuner i landet som oppretter en egen juriststilling i helse- og omsorgssektoren. – I en kommune med stram økonomi og store omstillinger er det avgjørende at vi ikke går på akkord med lovene og rettighetene til folk, sier ordfører Fredrik Holm.

Hannah Luna Egeland Micalsén

Når Halden nå lyser ut en stilling som «helsejurist», handler det ikke om å spare penger eller kutte tjenester, ifølge kommunen selv: Kommunen vil styrke rettssikkerheten til innbyggerne i møte med et stadig mer komplekst regelverk. Saken var først omtalt i Halden Arbeiderblad.

– Innbyggernes forventninger og krav til helsetjenester øker, samtidig som lovverket blir mer omfattende. I en kommune med stram økonomi og store omstillinger er det avgjørende at vi ikke går på akkord med lovene og rettighetene til folk. Derfor ønsker vi en egen jurist på laget, sier ordfører Fredrik Holm til Juristen.

Han understreker at dette er en investering i trygghet og kvalitet:

– Dersom vi hele tiden kan være sikre på at vi er innenfor regelverket, vil det også gi bedre tjenester til innbyggerne, sier han.

En sjelden satsing

Det er under seks prosent av norske kommuner som har ansatt jurister i helse- og omsorgssektoren, ifølge en Rambøll-undersøkelse fra 2023. Leder i Juristforbundet – Kommune, Kay André Brudvik Haugen, mener Halden går foran på et område hvor altfor lite har skjedd.

Halden-ordfører Fredrik Holm

(Foto: Halden kommune / fotograf Nikolai Ebeltoft & Martin Sagholen)

Kay André Brudvik Haugen (Foto: Juristforbundet)

Cathrine Moksness. (Foto: Juristen)

Dersom vi hele tiden kan være sikre på at vi er innenfor regelverket, vil det også gi bedre tjenester

– Jeg er svært positiv til det Halden gjør. Vi vet at det er sykepleiere og andre helsearbeidere som i dag fatter tunge vedtak om innbyggernes tjenester. Det er urimelig å forvente at de samtidig skal ha full oversikt over et komplisert lovverk. Juridisk og helsefaglig kompetanse må spille på lag, sier Haugen.

Han mener at situasjonen i landet er skremmende:

– Nesten halvparten av kommunene har ikke en eneste jurist ansatt. Da blir rettssikkerheten sårbar. Mange kommuner baserer seg på å hente inn advokat først når problemene har oppstått. En fast jurist kan oppdage feil før det begynner å brenne.

Brudvik Haugen mener Halden fortjener honnør for å se behovet og handle.

Den nye stillingen i Halden skal særlig knyttes til forvaltningsenheten i helse- og omsorgssektoren. Her fattes vedtak etter blant annet pasient- og brukerrettighetsloven. Ifølge Halden Arbeiderblad vil juristen gi råd i vanskelige saker, bistå i klagesa-

ker og bidra til å utvikle rutiner som sikrer at saksbehandlingen følger lovverket.

Kommunen håper dette kan gi raskere avklaringer og mindre usikkerhet både for innbyggere og ansatte.

– Målet er at folk i Halden skal oppleve å bli tatt på alvor. Når de møter kommunen i en sårbar situasjon, skal de vite at rettighetene deres ivaretas, sier Holm.

Heiarop fra Rettssenteret

Cathrine Moksness, leder for Rettssenteret, mener kommunen nå viser at de vil ta rettssikkerheten på alvor.

– Vi ser et stort behov for juridisk kompetanse i kommunene. Det at Halden nå ansetter en helsejurist, er et viktig signal. Kommunen har allerede gått foran med å etablere et rettssenter for barn og unge, og dette er et nytt skritt i samme retning. Jeg håper flere kommuner lar seg inspirere, sier hun.

Hun peker på at Halden, som har vært preget av økonomiske

utfordringer og levekårsutfordringer, likevel tør å satse:

– Nettopp derfor er dette så forbilledlig. At en kommune som ikke har store ressurser likevel velger å prioritere rettssikkerhet, gjør inntrykk.

Fra «varme hender» til «kalde hoder»
Diskusjonen om helse og omsorg dreier seg ofte om behovet for «varme hender». Både Juristforbundet og Halden kommune minner nå om at det også trengs «kalde hoder».

– Juridisk kompetanse er ikke lenger noe som er kjekt å ha, det er helt nødvendig. Vedtak om helsehjelp, tvang, samtykkekompetanse eller pasientrettigheter kan ha svært store konsekvenser. Da må de være riktig fattet, sier Haugen.

For Halden handler det om å være en trygg kommune å bo i.

– Vi håper å være en foregangskommune. Rettssikkerhet må ikke være et abstrakt begrep, men en del av hverdagen i møte med tjenestene våre, sier ordfører Holm.

Rekruttering i kommune-Norge

Er det utfordrende å rekruttere jurister?

Nesten 40 prosent «vet ikke»

Svar i KS arbeidsgiverundersøkelse kan tyde på lite erfaring med å rekruttere jurister.

 Ole-Martin Gangnes

Juristdekningen i norske kommuner har lenge vært på agendaen for Juristforbundet. En undersøkelse Rambøll utførte for Juristforbundet i 2020, viste at bare noe over halvparten av norske kommuner har én eller flere jurister ansatt. Ifølge samme undersøkelse bruker kommuner med ansatte jurister dem fortrinnsvis som støtte for ledelse og stab, dessuten på fagområdet «plan og bygg», og mindre på fagområder som barnevern, helse og omsorg, personvern og oppvekst/utdanning.

Juristforbundet har pekt på rettsikkerhetsutfordringer i norske kommuner ved at kvalifiserte juridiske vurderinger av saker ikke på plass over alt og at kvaliteten på saksbehandling vil kunne variere mye mellom kommuner.

KS Arbeidsgivermonitor

I høst presenterte kommunenes organisasjon KS kommunesektorens arbeidsgivermonitor for 2025. Arbeidsgivermonitoren viser tilstand og utvikling innen blant annet rekruttering og kompetanse. Svarene kan tyde på lite erfaring med å rek-

Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

ruttere jurister i kommunene – hele 39 prosent svarer at de ikke vet om det er utfordringer ved rekruttering på det området.

På spørsmål om det er utfordrende å rekruttere jurister, svarer kommunene slik:

- 6 % = Meget utfordrende
- 9 % = Ganske utfordrende
- 21 % = Litt utfordrende
- 25 % = Ikke utfordrende
- 39 % = Vet ikke

KS arbeidsgivermonitor stiller de samme spørsmålene også til fylkeskommunene. Dette svarer de på

spørsmål om det er utfordrende å rekruttere jurister dit:

- 0 % = meget utfordrende
- 27 % = Ganske utfordrende
- 45 % = Litt utfordrende
- 27 % = Ikke utfordrende
- 0 % = Vet ikke

11 av 14 fylkeskommuner har svart på undersøkelsen. Oslo deltar ikke i undersøkelsen. Rapporten konkluderer med at det har blitt noe mer utfordrende å rekruttere jurister i fylkeskommunene siden 2023 (da forrige Arbeidsgivermonitor ble publisert).

Grunnkurs i stressmestring

Vi vil tilby deg som medlem et grunnkurs i stressmestring. Her har vi valgt å fokusere på det jobberelaterte stresset, og hva du kan gjøre for å både dempe eller også fjerne det.

Stress og mistrivsel er et stadig økende problem i norsk arbeidsliv. Et stressrelatert sykefravær blir ofte langt, og det kan få uheldige konsekvenser for din videre helse, karriere, sosiale liv og økonomi. Men du kan lære å både forebygge og håndtere langvarig stress!

Vårt karriereteam har utarbeidet en serie med digitale kurs som kan hjelpe deg både i hverdagen og i karrieren.

Se vårt karrieretilbud på juristforbundet.no/karriere

JURIST
FORBUNDET

Rettssikkerhet i KI-alderen

Når bevis kan være falske

Odin Heitmann
(Foto: Kripas)

Kunstig intelligens åpner for nye muligheter, men også nye utfordringer. Hva skjer når lydopptak, bilder og dokumenter kan forfalskes så realistisk at verken dommer, advokat eller politi kan se forskjell? Norske myndigheter jobber nå med nye retningslinjer, men rettssikkerheten utfordres i møtet med teknologiske sprang.

Tina Chen Sandboe

Da Kripas i 2023 publiserte en rapport om generativ kunstig intelligens, var budskapet klart: Teknologien gir kriminelle muligheter til å skape manipulerede spor langt vanskeligere å avsløre enn tidligere. Rapporten pekte blant annet på risikoen for falske alibier, forfalskede dokumenter og manipulerede lyd- og videoopptak.

Siden den gang har utviklingen gått raskt. En nyere vurdering av politiets faglige råd beskriver hvordan etterforskningen må håndtere både enorme datamengder og mer sofistikerte metoder for digital manipulering. Generativ KI trekkes spesielt frem som en teknologi som kan misbrukes til å begå og skjule forbrytelser.

Ny nasjonal retningslinje

Politioverbetjent Odin Heitmann i Kripas forteller at det i dag ikke finnes egne standarder som regulerer KI-påvirkede digitale spor, men at kvalitetssikring likevel står høyt på agendaen.

– Det finnes foreløpig ingen egne standarder for å kvalitetssikre digitale spor som kan være påvirket av KI, men kvalitetssikring av digitale bevis generelt har vi stort fokus på. En ny nasjonal retningslinje for behandling av elektroniske data ligger nå til godkjenning hos Politidirektoratet og Riksadvokaten, forklarer han.

I det kommende regelverket legges det opp til at nøkkelspor skal

verifiseres, og at distriktene må etablere rutiner for hvordan kvalitetskontroll skal gjennomføres.

– Det vil heve kvaliteten på behandlingen av digitale spor. Samtidig er det viktig å huske at digitale bevis sjelden står alene i retten, sier Heitmann.

Muligheten for forfalskning er ifølge Heitmann alltid et moment å ta høyde for:

– Mulig manipulasjon av digitale spor er alltid en risiko, uavhengig av om det er KI eller andre metoder som brukes. Økt fokus på kvalitetskontroll, særlig av sentrale spor, er en måte å redusere risikoen på.

Manipulasjon

I USA har domstolene allerede begynt å behandle denne problematikken. Ifølge en analyse fra Thomson Reuters, skiller man mellom åpne, erkjente KI-spor – som simuleringer og ekspertrapporter – og skjulte manipulasjoner, som deepfakes, presentert som ekte.

Dommere fungerer da som «gatekeepers» og kan kreve tilleggsbevis eller personlig fremmøte av vitner.

Fenomenet «liar's dividend» – at ekte bevis feilaktig påstås å være KI-manipulert – gjør situasjonen

mer komplisert. Advokat John Christian Elden har tidligere advart mot at domstolene ikke kan ta for gitt at digitale spor er autentiske.

– Man kan ikke lenger basere seg på tankegangen om at «klienten mest sannsynligvis ljuger». Det digitale beviset kan være manipulert, uttalte han til Advokatbladet.

Heitmann understreker at politiet også ser på hvordan kunstig intelligens kan brukes som hjelpemiddel i etterforskning.

Det er viktig at politiet vet hva som foregår «under panseret» ved bruk av KI-verktøy

– Analyseverktøy får en økende grad av automasjon, noe som reduserer tidsbruk. KI kan bidra til å gå raskere gjennom store datamengder, men vi må alltid verifisere resultatene. Det er viktig at politiet vet hva som foregår «under panseret» ved bruk av KI-verktøy – vi kan ikke bruke dem ukritisk, sier han.

EU-kommisjonens sporbarhetskrav

Politiet samarbeider i tillegg med academia om forskning på verktøy for å oppdage forfalsket digitalt innhold, blant annet deepfake-detektering.

EU-kommisjonen vektlegger i White Paper On Artificial Intelligence dokumentasjon og sporbarhet i «high-risk»-systemer som kan påvirke juridiske rettigheter. Det innebærer detaljerte krav om logging, redegjørelse for begrensninger i KI-systemene og mulighet for myndigheter til å inspisere data og algoritmer ved mistanke om manipulasjon.

Samlet sett peker både Kripos, EU og juridiske eksperter i samme retning: rettsstaten møter et nytt bevislandskap. Veien videre blir å balansere effektiv bruk av KI med et styrket fokus på kontroll, kvalitets-sikring og transparens. Samtidig må hele rettssystemet forholde seg til at forestillingene om hva som utgjør et troverdig bevis, er i endring. I dette nye bevislandskapet må både teknologi, metode og menneskelig vurdering spille på lag – for å sikre at retts-sikkerheten ikke blir taperen når digitaliseringen skyter fart, konkluderer det.

– Vi som jurister må forstå teknologi og teknologene må forstå hva juridiske vurderinger betyr

Det sier Mari, som er teknologi-jurist i Politiets IT-enhet (PIT), i en presentasjon på politiet.no.

– Jeg hjelper teamene med å forstå hvilke regler som gjelder for dem, og når det er behov for juridisk avklaring. Det kan handle om arkivering, dokumentasjon eller funksjoner i applikasjonen. Regelverket styrer alt vi gjør – og hvordan vi gjør det.

Interessen for digitalisering vokste da hun jobbet i Arbeids- og velferdsdirektoratet, skriver politiet.no.

– Jeg så hvor viktig det er å bygge regelverket inn i systemene. Og hvordan det gir mulighet til å jobbe med hele bredden av jussen, sier hun.

Når teknologien overtar oppgaver som tidligere var manuelle,

må også lovverket tolkes i en ny sammenheng, skriver politiet.no.

– Det handler ikke bare om hva som er lov, men også hva som er lurt og riktig. Derfor må vi som jurister forstå teknologi, og teknologene må forstå hva juridiske vurderinger betyr, sier Mari.

Debatt om digitalisering og innovasjon under Arendalsuka

– Vi har gode data og god økonomi, så vi bør være veldig godt rigget for å få dette til å funke

Er det mulig fremme innovasjon, konkurransekraft og personvern hensyn samtidig? Det var spørsmålet da Juristforbundets Tech Forum arrangerte debatt.

 Ole-Martin Gangnes

Frode Ettesvoll i Juristforbundets Tech Forum var ordstyrer da det under Arendalsuka i august ble diskutert digitaliseringens rammebetingelser. Tech Forum, Tekna og Deloitte var arrangør og panelet bestod av Elisabeth Haugsbø (president i Tekna), Susanne Lie (fagdirektør i Datatilsynet), Bjørn Ofstad (partner og leder for Deloitte Tech Law i Deloitte Advokatfirma) og Espen Slette (avdelingsdirektør i Nasjonal kommunikasjonsmyndighet – Nkom).

Bakgrunnen er pågående diskusjoner i Europa om hvordan digitaliseringens rammebetingelser kan utvikles for å fremme europeisk innovasjon og konkurransekraft.

«Hvordan kan disse formålene balanseres med de beskyttelseshensyn som rammebetingelsene er ment til å ivareta? Er det mulig

fremme innovasjon, konkurransekraft og personvern hensyn samtidig?» het det i innledningen til diskusjonen, der lovreguleringer som GDPR og AI Act var et bakteppe.

Bra, men utfordringer

Frode Ettesvoll påpekte at vi hatt GDPR i åtte år og ville vite litt om erfaringer så langt. Panelet var samstemt i at regulering var bra, men det ble også pekt på utfordringer.

– Det var nok en stor overgang for veldig mange, fra en ganske håndterlig personopplysningslov til et EU-regelverk som ikke ligner på norsk lovgivningstradisjon. Det er et tungrodd regelverk som er vanskelig å sette seg inn i. Siden den gang opplever vi nok at mye har gått seg til, men jeg tror det er små og mellomstore bedrifter som føler at de har en stor og kanskje uforholdsmessig reguleringsbyrde. Så skal de forholde seg til dette komplekse regelverket, som også er risikobasert, og der du selv skal finne ut hva som er godt nok. Jeg tror nok det er de som ikke har de største ressursene å bruke på personvern og teknologi som opplever dette som mest uoverkommelig, sa Susanne Lie.

Espen Slette mente det var bra at Europa går foran og håper vi får et felles harmonisert regelverk verden vil følge – også innen KI. Men

han sa også at man noen ganger kanskje har litt for strenge fortolkninger av regelverket.

– Der tror jeg det er noen muligheter for å regulere og gjøre det litt enklere. Jeg tror det er noe å hente der på hvordan vi kan dele data for å skape mer innovasjon og skape mer verdier.

Bjørn Ofstad var også glad for at vi har fått GDPR og mente det fikk løftet fokuset på håndtering av personopplysninger kraftig.

– Det var veldig viktig at vi fikk et fokus på håndtering av data. Men det er viktig å få satt av tid i virksomheten til å jobbe med det, og at det er de som virkelig engasjerer seg og er interessert i å jobbe med det får den hatten. Vi opplever ganske ofte at dette blir tredd over hodet på noen som ikke er interessert. Også tror jeg det er viktig at det fra rådgiversiden er fokus på å finne løsninger, ikke hindre. GDPR-compliance skal ikke være en byrde, men et konkurransefortsinn.

Felles rammeverk

– Hvis vi klarer å få til et felles rammeverk, så tror jeg det blir et konkurransefortrinn for europeiske aktører, og for de aktørene som velger å følge dette felles regelverket. Det bygger tillit, og vi som offentlige aktører, og vi som forbrukere, vi

ønsker å ha tillit til de tjenestene vi bruker, sa Espen Slette.

– Det jeg tenker er fint med EU og de lovgivningene som kommer derfra er intensjonen om at vi skal få kvalitet inn i løsningene, og spesielt inn mot de digitale løsningene som tross alt bygger vår digitale fremtid, sa Elisabeth Haugsbø.

– Ja, jeg vil også løfte frem det med tillit. Vi tenker at reguleringene er nødvendig for å skape de rammene som kan gi nødvendig tillit for å være en reell aktør på markedet, sa Susanne Lie.

Når det gjelder innovasjon, sa Espen Slette at vi vil trenge mye ny kompetanse fremover.

– Vi trenger fryktelig mange personer som har kompetanse på kunstig intelligens i Norge. Både på myndighetssiden, men også i bedriftene. Så vi trenger å utdanne flere, både teknologer og jurister, som kan dette fagfeltet.

Redd for å trå feil

– Det er gründere som sitter der og ønsker å hoppe på bølgen, men hvor det samtidig knytter seg litt i magen fordi de er redde for å tråkke feil. De er redde for å få tilsynsmyndigheter på nakken samtidig som de er startups som sliter økonomisk. De ønsker å gjøre ting riktig, så her er det viktig at de får den drahjelpen de kan få. Det er mange spennende initiativer i Norge, og det må dyrkes, sa Bjørn Ofstad.

– Når det gjelder hva virksomheter må gjøre fremover, er det viktig at virksomhetens ledelse må på banen med en gang. De må virkelig være aktive, ta initiativ og bli med i diskusjonene. Slik at de blir involvert fra dag en.

– Når virksomhetene skal anskaffe AI-teknologi, så må de ha et tverrfaglig team som er med i anskaffelsesprosessene, slik at de får det verktøyet de virkelig trenger. For der har vi sett at det er noen som får seg en kalddusj i innspurten av et prosjekt, sa han.

Involvering

Elisabet Haugsbø la vekt på å involvere ansatte.

– Man må også ha med de tillitsvalgte for å bygge bro mellom ledelsen og de ansatte. De ansatte må forstå hvorfor prosessene skjer og hva som skjer av endringer. De må greie å sette seg inn i hva de skal ta i bruk og hvordan de skal ta det i bruk. Da får du ting som fungerer, og da kan det også gå fort.

– Vi må ikke gå på akkord med grunnleggende verdier som demokrati, menneskerettigheter og miljøvern. Hvis vi skal lykkes til dette, må vi holde fast ved det. Det er en kostnad som AS Norge må ta. Og det må legges til rette for at gründere som vil bruke dette og utvikle det får all den støtten og hjelpen de kan. Fordi noe skal vi leve av etter oljen. Vi har gode data, vi har økonomi, så vi er veldig godt rigget for å få dette til å funke, mente Bjørn Ofstad.

Kompetanseutvikling og KI

Advarer mot feilaktige beslutninger og demotiverte ansatte

– Hvorfor skriver vi så mye om KI i et høringsvar til en NOU som knapt nevner teknologien? Fordi det er nettopp denne tausheten som bekymrer, skriver Juristforbundet i sitt høringsvar til utredning om kompetanseutvikling i arbeidslivet.

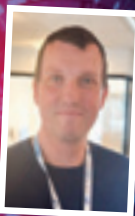
 Ole-Martin Gangnes

Kunnskapsdepartementet sendte tidligere i år ut på høring NOU 2025:01 Felles ansvar, felles gevinst – Partssamarbeid for kompetanseutvikling i arbeidslivet. NOUen ble levert av Kompetansereformutvalget, som utredet hvordan partene i arbeidslivet kan legge bedre til rette for omstilling, læring og å sikre den kompetansen arbeidslivet trenger. Bakteppet for utvalget var trender som aldrende befolkning, grønn omstilling og digitalisering.

Høringsfristen gikk ut i sommer og Juristforbundet er blant organisa-

Undersøkelse om juristers bruk av kunstig intelligens i staten

Positive til å bruke KI-verktøy – etterlyser opplæring og retningslinjer

– Innføring av KI i staten vil være en stor omveltning for våre medlemmer, sier Arild Werner Hjelmervik i Juristforbundet – Stat. Dersom staten får med seg juristene vil det være et stort skritt mot å nå målene i regjeringens digitaliseringsstrategi, sier han.

 Ole-Martin Gangnes

Illustrasjon: Colourbox.com

Juristforbundet har for første gang undersøkt hva forbundets medlemmer i staten mener om bruk av kunstig intelligens (KI).

– Undersøkelsen viser at jurister er positive til å ta i bruk KI, men at få bruker KI i jobben sin i dag, sier Arild Werner Hjelmervik, 2. nestleder i Juristforbundet – Stat.

Jurister mener også at KI vil være nyttig i oppgavelesningen ifølge undersøkelsen, men det skorter på både retningslinjer og opplæring.

– Av de som har fått noe opplæring av arbeidsgiver, mener en fjerdedel at denne har vært utilstrekkelig og ikke gjort dem tryggere på bruk av KI, sier Hjelmervik.

Han poengterer at kunnskap om dette er viktig for Juristforbundet.

– Innføring av KI i staten vil være en stor omveltning for våre medlemmer. Det er helt avgjørende at det utarbeides gode retningslinjer og god opplæring.

– Også er det veldig viktig å merke seg hvor positive jurister er til å ta i bruk KI. Her ligger det et stort potensial. Dersom staten får med seg juristene i innføringen av KI, vil det være et stort skritt mot å nå målene i regjeringens digitaliseringsstrategi, sier han.

– Må være reell bruk av KI

Også det siste Arbeidsgiverbarometeret i staten viser kompetansebehov – der svarer 88 % at det er meget eller ganske stort behov for å utvikle kompetanse på kunstig intelligens hos de ansatte. Arbeidsgiverbarometeret melder også om kraftig økning av bruk av KI i staten.

56 | Juristen 2/25

Juristforbundets medlemsundersøkelse i staten viste at mange jurister står midt i den teknologiske utviklingen – ofte uten støtte, struktur eller tilstrekkelig opplæring. (Faksimile fra Juristen 2/2025)

sjonene som har gitt innspill. I Juristforbundets høringssvar er digitalisering og teknologisk utvikling viet mye plass. Det vises blant annet til Juristforbundets medlemsundersøkelse i staten, omtalt i Juristen 2-25, som viser at mange jurister står midt i den teknologiske utviklingen – ofte uten støtte, struktur eller tilstrekkelig opplæring. Undersøkelsen avdekket både høy vilje til omstilling og betydelige barrierer i form av manglende tid, kompetanse og ledelsesforankring.

«Hvorfor skriver vi så mye om KI i et høringssvar til en NOU som knapt nevner teknologien? Fordi det er nettopp denne tausheten som bekymrer. Har man forutsatt at KI-kompetanse skal outsources til andre? Eller at partssamarbeid og kompetansestrategier kan utformes uten at noen i utvalgene har innsikt i hva KI faktisk er og gjør – verken i departementene eller blant ansatte? Derfor må KI-omstilling ikke bare skje – den må skje med ansvarlig styring, kompetanse og medarbeiderdrevet innovasjon, forankret i partssamarbeid», skriver Juristforbundet i høringen.

Tapt tillit og rettssikkerhet

Det pekes på at NOUen gir få føringer for hvordan partssamarbeid ved innføring av KI faktisk skal skje i praksis.

«Partssamarbeidet må styrkes og utformes som en arena for medstyring, ikke bare informasjon», skriver forbundet, og viser til erfaringer med at kvaliteten på tjenestene øker når ansatte involveres i utvikling av nye løsninger.

Det betyr blant annet at jurister må delta i utvikling av KI-strategier, definering av datastruktur og risikovurdering, skriver forbundet.

«Juristforbundet har erfart at det er først når ansatte og ledelse jobber sammen i praktiske arbeidsprosesser at læring og utvikling skjer – og at teknologi blir et hjelpemiddel, ikke en forstyrrelse», heter det.

Dersom man ikke tar dette på alvor, advarer Juristforbundet mot

konsekvenser som uforklarlige eller feilaktige beslutninger, automatiserte prosesser uten rettssikkerhet, tapt tillit til ledelse og forvaltning og demotiverte ansatte som står alene i en teknologisk virkelighet.

Det foreslås i høringssvaret flere grep for partssamarbeid ved KI-innføring: at fagforeninger deltar i beslutningsforum om KI, at ansatte og ledere samarbeider i KI-piloter og at opplæring skjer i arbeidshverdagen, tematisert rundt etikk, rutiner og personvern.

«Selv om NOU 2025:1 peker på behovet for digital kompetanse og livslang læring, berøres ikke de rettssikkerhetsmessige, etiske og profesjonsfaglige konsekvensene av KI i tilstrekkelig grad. Det er særlig alvorlig sett i lys av at KI allerede tas i bruk i oppgaver som påvirker enkeltpersoners rettigheter», skriver Juristforbundet.

Det vises til noen forutsetninger som må være på plass for at bruken av KI i offentlig sektor skal være ansvarlig og rettssikker: å sikre at menneskelig skjønn ikke settes til side, at systemene er åpne og etterprøvbare, at personvernet er ivarettatt, at skjevheter forebygges, og at det finnes felles kompetansearenaer for ansatte og ledelse.

«Samtidig må vi ha med den helt grunnleggende forutsetning om at vi skal ha likhet for loven», skriver forbundet.

Tid og økonomi blokkerer

Det pekes på at offentlig sektors rekruttering av jurister med kompetanse innen digitalisering er utilstrekkelig.

«Dette påvirker kvaliteten på saksbehandling i f.eks. Nav og kan svekke innbyggernes rettssikkerhet. I tillegg involveres juridiske fagpersoner for sent i prosjekter, noe som kan føre til at viktige hensyn overses», skriver forbundet.

I høringen vises det også til flere erfaringer rundt kompetanseutvikling fra nettopp Nav.

«Nav-juristene våre understreker at manglende opplæring, tid og økonomi blokkerer utvikling – på tross av høy motivasjon. Dette viser at utfordringen ikke er holdninger eller vilje, men rammebetingelser og kompetansestruktur», skriver forbundet.

Juristforbundet Nav organiserer ca. 700 jurister. Jurister utgjør bare en liten del av Nav, hvor det jobber omkring 22000 ansatte, med 15000 statlige ansatte.

«For Juristforbundet Nav er det viktig å styrke den juridiske kompetansen for alle ansatte som forvalter kompliserte lovverk. Fordi det er særdeles viktig for hele Nav, og da alle som i løpet av sitt liv vil møte Nav som forvaltningsorgan – noe som i praksis vil si oss alle. Det er i den sammenheng verdt å minne om at Nav forvalter omtrent en tredel av vårt statsbudsjett», påpeker Juristforbundet.

Ifølge tall fra Juristforbundet Navs medlemsundersøkelse fra 2024 mener rundt halvparten av deres medlemmer at juridisk kompetanse ikke er dekket på arbeidsplassen deres. Samtidig ønsker 54 % av medlemmene at de fikk brukt sin juridiske kompetanse i større grad enn i dag.

«Dette indikerer at det ikke bare er behov for kompetanse, men også at kompetansen de har i dag må bli bedre utnyttet. Den samme undersøkelsen fra 2024 viser at 82 % av medlemmene kunne tenke seg kurs og/eller studier for å øke sin kompetanse på juridiske områder. Det er spesielt personvern, digitalisering, EØS-rett og forvaltningsrett som trekkes frem som fagområder av interesse», ifølge forbundet som sier at deres medlemmer opplever høyt arbeidspress som en hindring i å utvikle sin kompetanse.

«Vi ønsker derfor at utredningen svarer bedre til hvordan statlige ansatte skal få tid til å utvikle sin kompetanse med stadig flere reformer og nye oppgaver som pålegges dem», heter det i høringssvaret.

Tre år med åpenhetsloven:

Praktisk løft, rettslige uklarheter

Åpenhetsloven er nå evaluert. Senioradvokat Sarah Haugvad Andresen forteller at loven har ført til en utvidet rolle for juridiske rådgivere.

 Tina Chen Sandboe

I juni publiserte Barne- og familiedepartementet sin evaluering av åpenhetsloven. Evalueringen viser at loven har bidratt til et tydeligere og mer systematisk arbeid med akt-somhetsvurderinger i norske virksomheter, men også at det fortsatt finnes betydelige utfordringer – særlig knyttet til praktisk gjennomføring og rettslig presisjon.

Senioradvokat Sarah Haugvad Andresen i Arntzen de Besche er blant dem som har fulgt utviklingen tett. Hun peker på at loven har bidratt til en profesjonalisering i tilnærmingen til ansvarlig næringsliv.

– Arbeidet med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold er i større grad forankret i ledelsen og gis tydeligere prioritet. Mange har fått bedre innsikt i verdikjeder, etablert nye innkjøpsrutiner og systematisert risikovurderinger, sier hun.

Samtidig viser evalueringen at mange virksomheter fortsatt befinner seg i en innledende fase. Innsatsen har i stor grad vært konsentrert om redegjørelser, kartlegginger og policy-arbeid, mens konkrete risikoreduserende tiltak i leverandørkjeden fremdeles er under utvikling. Flere virksomheter etterlyser mer praktisk veiledning – særlig i hvordan analyser skal omsettes til tiltak.

Administrative byrder og tolkningsutfordringer

På tross av omfattende innspill om byrdefulle krav og behov for klargjøring, konkluderte departementet med at det ikke er grunnlag for å foreslå lovendringer nå.

Andresen har forståelse for behovet for mer erfaringsinnhenting, men understreker at særlig små og mellomstore virksomheter opplever regelverket som krevende.

– Flere peker på at kravene til dokumentasjon og redegjørelse har ført til økt byråkratisering, noe som i enkelte tilfeller går på bekostning av det praktiske forbedringsarbeidet. Mange har også erfart et uforholdsmessig ressursbruk knyttet til spørreskjemaer fra kunder og forretningspartnere – ofte om informasjon som allerede er offentlig tilgjengelig, sier hun.

Et konkret forslag som flere aktører har fremmet, er etableringen av en felles offentlig portal som kan effektivisere og standardisere informasjonsutvekslingen. Det vil kunne styrke forutsigbarheten og redusere unødvendig dobbeltarbeid.

Et skifte i advokatrollen

For juridiske rådgivere har åpenhetsloven ført til en utvidet rolle. Ifølge Andresen etterspør virksomheter nå strategisk bistand som går utover ren lovtolkning.

– Vi jobber blant annet med integrering av ansvarlig næringsliv i styringssystemer, utforming av kontraktskrav og vurdering av risiko for brudd på menneskerettigheter og

arbeidsstandarder. Dette krever ofte tverrfaglig kompetanse, der både selskapsrett, arbeidsrett og compliance må sees i sammenheng, sier hun.

– Et sentralt element i loven er kravet om faktisk handling, ikke bare rapportering. Dette gir loven et

annet tyngdepunkt enn tradisjonelle opplysningsplikter, og øker kompleksiteten for virksomhetene.

EUs regelverk og veien videre

Mange virksomheter peker på behovet for harmonisering med kommende EU-regelverk, som CSRD og CSDDD. Evalueringen viser at et avvikende norsk regelverk kan innebære dobbeltregulering, høyere etterlevelseskostnader og en potensiell konkurranseulempa for norske aktører.

– Dette handler ikke bare om retts teknikk, men om markedsadgang. I en tid hvor ansvarlighet og transparens er forretningskritiske faktorer, må norske virksomheter ha regelverk som gir både legitimitet og operasjonell effektivitet, sier Andresen.

Hun mener det er mulig å bevare ambisjonsnivået i loven og samtidig forenkle etter-

levelsen, blant annet gjennom tydeligere veiledning og praktiske verktøy. Mange virksomheter har allerede lagt ned betydelig innsats, og god etterlevelse kan gi fordeler i offentlige anskaffelser, i dialog med investorer og i markedet generelt.

Retts tekniske uklarheter og behov for presisering

Flere rettslige uklarheter har vist seg etter tre år med loven i bruk. Andresen trekker særlig frem forholdsmessighetsbegrepet som en gjenganger.

– Mange lurer på hvor grundige vurderinger som kreves, hvor langt ut i leverandørkjeden plikten strekker seg, og hvordan plikten til åpenhet skal balanseres mot hensyn som personvern, forretningshemmeligheter og kontraktuelle begrensninger, sier hun.

Noen virksomheter frykter at åpenhet om risiko kan slå negativt ut – for eksempel i møte med media eller i konkurranser om kontrakter. Dette kan skape insentiver til å holde tilbake reell informasjon, heller enn å adressere utfordringer åpent.

Videre pekes det på utfordringer med konsernrapportering, uklarheter i grenseflaten mot aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillings- og diskrimineringsloven, og Forbrukertilsynets dobbeltrolle som både veileder og tilsynsmyndighet.

Ifølge Andresen bør den videre utviklingen av regelverket bygge på det fundamentet som nå er lagt, men samtidig søke en bedre balanse mellom ambisjon og praktikalitet.

– Det trengs tydeligere rammer, mer praktisk veiledning og bedre verktøy. Bare da kan åpenhetsloven nå sitt mål: å sikre reell forbedring i virksomheters arbeid med menneskerettigheter og arbeidsforhold.

Advokat Sarah Haugvad Andresen
(Foto: Arntzen de Besche)

Studentlivet

– Nå begynner det

I flere år har Mathilde Lassesen Lockert (19) jobbet målrettet mot jusstudiet. Denne høsten har hun flyttet fra Nord-Norge til Oslo for å starte på studiet ved BI.

 Tina Chen Sandboe

Hun har nettopp flyttet fra Myre i Nord-Norge til hovedstaden for å starte på jusstudiet.

– Det er spennende. Jeg har jobbet mot det i flere år, forteller hun.

Hvilken retning hun vil gå innenfor jussen, er hun ennå usikker på.

– Det falt meg naturlig å velge dette studiet. Blant annet er jeg opptatt av at rett skal være rett, sier hun med et smil. – Og så er jeg glad i å diskutere.

Overgangen til Oslo føles ikke dramatisk. Hun kjenner allerede flere her og driver aktivt med sport – volleyball er en viktig del av livet.

– Det blir viktig å balansere det sosiale og det faglige i studietiden. Jeg har lyst til å fortsette med sporten ved siden av studiene. Det sosiale er også viktig, men først og fremst er det det faglige jeg prioriterer, sier hun.

Selve valget av studiested kom litt tilfeldig.

– Jeg hadde ikke hørt så mye om studiet på BI før. Det var egentlig gjennom (idrettsutøver og influencer) Marcus Rooth og noen venninner jeg fant ut av det. Jeg ville til Oslo, og da dette dukket opp, virket det som et bra valg.

Foreløpig kjenner hun ingen på studiet.

– Ingen i min krets fra Myre har flyttet til Oslo ennå, sier hun.

Men med introduksjonsklasse, informasjonsmøter og fadderuke på programmet, ser det ikke ut til at det å bli kjent med nye mennesker vil bli et problem.

– Jeg tenker at det er viktig for å bli kjent med nye tidlig i studiet.

Hun er forberedt på at studiet krever mye lesing.

– Jeg har hørt at det er mye, og jeg er innstilt på å skape gode rutiner og en hverdag der jeg jobber og er forberedt, sier Mathilde.

Første dag og fadderuke

Samme morgen samles hele kullet i forelesningssalen. Monica Viken, associate dean ved BI, ønsker alle velkommen, før foreleserne på studiet presenterer seg én etter én.

Introduksjonen består også av morsomme kommentarer som får salen til å le. Deretter får studentene en oppgave som er tradisjon første skoledag: å stille seg i ring etter forbokstaven i fornavnet, lærerne inkludert.

Mathilde må spørre de andre studentene hva de heter for å kunne stille seg riktig i linjen. Det er omtrent 150 studenter som må begi seg ut på dette i dag.

Etter fadderuken har Mathilde fått en nærmere introduksjon til fagene.

– Vi har ikke hatt fag før i dag, så fadderuken har i stor grad handlet om det sosiale, sier hun da Juristen møter henne en uke senere.

– Det har vært spennende, og jeg har fått mange inntrykk og møtt

mange nye folk. Det var også fint å ha en faddergruppe, der du har en gjeng å forholde deg til. Nå har jeg noen kjente fjes i forelesningene, forteller hun.

Hun beskriver fadderuken som sosial og gøy, men understreker at både hun og de andre nå er klare for å komme i gang med det faglige.

– Det virker som folk er motiverte og forberedt på å jobbe hardt, sier hun.

Mindre grupper

Denne høsten har hun tre fag: Rett, bedrift og samfunn, innføring i kontraktsrett og juridisk metode. Allerede den første uken fikk studentene en smakebit på hvordan jussen møter arbeidslivet, da advokater fra Thommessen og Wiersholm besøkte klassen.

– De forklarte blant annet det er ikke bare å stå i retten, og ga oss et innblikk i hvor mange muligheter det er.

Mathilde legger ikke skjul på at overgangen til å være jusstudent krever disiplin.

– Jeg er blant annet forberedt på å være til stede fysisk på skolen. Ellers handler nok første halvåret nok mye om å finne ut av ting, hvordan jeg skal legge opp studiene og hverdagen, sier hun.

Hun ser også fram til “torsdagsgruppene” – i 1. og 2. klasse på BI på jussen blir man delt inn i mindre grupper ukentlig.

– Da er vi færre, og det gir mer rom for diskusjon. Man får ulike perspektiver på ting og over seg på det muntlige – man blir litt mer tvunget til å prate.

– Nå begynner det, sier hun.

– Viktig å bevisstgjøre studentene på at de har et samfunnsansvar

Jusstudenter ved BI skal få praktisk erfaring gjennom samarbeid med rettshjelpstiltak.

 Ole-Martin Gangnes

I fjor inngikk BI og rettshjelpstiltaket Rettssenteret en intensjonsavtale om å etablere et samarbeid der studenter ved bachelor- og masterstudiet i rettsvitenskap ved BI skal få mulighet til å delta på Rettssenterets oppsøkende virksomhet med rettighetsformidling og rettshjelp. Samarbeidet er i gang og utvikles videre, forteller Rettssenteret og BI etter et møte i BIs lokaler i Nydalen i september.

– På BI mener vi det er svært viktig å bevisstgjøre studentene på at de har et samfunnsansvar og samarbeidet med Rettssenteret styrker denne dimensjonen på en veldig god måte, sier BI-rektor Karen Spens til Juristen.

Monica Viken, dekan ved rettsvitenskap BI, er opptatt av at praktisk erfaring er viktig.

– Dette samarbeidet gir også våre studenter innblikk i hvordan jus fungerer i det virkelige liv og gir dem en praktisk erfaring som er med på å styrke rettsikkerheten og et bedre samfunn for oss alle, sier Viken.

Med på møtet var også Haakon Kristiansen, som har internship hos Rettssenteret denne høsten.

– Jeg valgte å ha internship hos Rettssenteret fordi jeg ønsker å få praktisk erfaring fra arbeidslivet

F.v. Monica Viken (dekan ved rettsvitenskap BI), Dorthe Nordgård (ansatt jurist Rettssenteret), Cathrine Moksness (leder Rettssenteret), Karen Spens (rektor BI), Haakon Kristiansen (jusstudent på BI som er på internship hos Rettssenteret) og Guro Markussen Løvaas (ansatt jurist Rettssenteret)

samtidig som jeg hjelper barn og unge. Videre får jeg utfordret meg selv på et bredt spekter av juridiske områder som kan gjøre at mennesker får et bedre liv. I tillegg er det spennende å kunne være med på utviklingen til rettssenteret, sier Kristiansen, som studerer 3. året rettsvitenskap på BI.

– Jeg gleder meg til å ta fatt på ekte juridiske problemstillinger og teste mine juridiske kunnskaper. Jeg

syntes det er spennende og lærerikt å kaste seg ut i utfordringer, og det er nettopp det jeg gjør ved å ha internship hos Rettssenteret.

– Jeg ønsker først og fremst å lære hvordan man behandler alle aspekter av ekte saker. Spesielt hvordan det er å være i møte med klienter som trenger juridisk bistand. I tillegg ønsker jeg å lære mer om hvordan jurister jobber i praksis, både i team og selvstendig, sier han.

Karrieretelefonen

Noen ganger kan det være riktig å ta en prat med en profesjonell sparringspartner. Du kan få råd og innspill i alle faser i karrieren; fra CV og søknad, til intervju eller fremtidige mål i arbeidslivet.

Hver karrieresamtale varer i inntil 45 minutter og er helt gratis. Du får mulighet til å sende mail til rådgiveren med bakgrunnsinformasjon i forkant.

Våre karriererådgivere har bred erfaring som karriereveiledere, både for Juristforbundets medlemmer og i en rekke andre sammenhenger.

I karrieresamtalen kan du for eksempel ta opp generell status for din karriere og videre mål, bruk av nettverk, samt spørsmål rundt CV og søknad, jobbsøkningsprosessen og jobbintervju.

Se vårt karrieretilbud på juristforbundet.no/karriere

JURIST
FORBUNDET

Etter sommerens Nav-debatt:

Foreslår tre grep for å styrke Navs evne til å forvalte regelverket bedre

I sommer blusset det opp en debatt om Nav etter at fastlege og forfatter Kaveh Rashidi gikk ut i VG, og kalte systemet så ubrukelig at det burde skrotes og bygges opp på nytt. Juristene i Nav peker på at man ikke bare kan snakke om regelverket, men også om kompetansen til å forvalte det.

Hannah Luna Egeland Micalsen

Rashidi beskrev hvordan fastleger drukner i skjemaer, og hvordan brukerne blir sittende fast i et byråkratisk maskineri som for ofte motarbeider snarere enn å hjelpe.

Nav-direktør Hans Christian Holte svarte raskt at et slikt radikalt forslag er urealistisk. Han understreket at systemet i bunn fungerer godt

for de fleste, og at en full omveltning ville skape større problemer enn det ville løse. Holte mener forbedringene må komme gjennom bedre samhandling internt i etaten og forenklinger i regelverket.

Han fikk støtte fra tidligere arbeidsminister Anniken Hauglie, som advarte mot å rive ned Nav og mente løsningen er å utvikle et enklere lovverk og mindre sykdomsfokus i ordningene.

Midt i denne debatten står de Nav-ansatte juristene, som ser poengene fra begge sider, men som samtidig mener at den juridiske dimensjonen blir oversett.

Rettsikkerhet og ressurser

Alena Litvinova, leder for Juristforbundet Nav, påpeker at kompleksiteten i Nav ikke er et resultat av byråkratisk iver alene, men av reelle hensyn.

– Regelverket er omfattende av en grunn. Hver paragraf har som formål å ivareta rettsikkerhet, unngå misbruk og sikre likebehandling. Forenkler man for mye, kan konsekvensen bli at mennesker som egentlig har krav på ytelser, faller

utenfor. Eller at fellesskapet taper store summer i feilutbetalinger, sier hun.

Hun understreker at Nav har om lag 16.000 statlige ansatte, men kun 800 jurister. Av 264 Nav-kontorer i landet har bare 50 minst én jurist, mens over 200 står helt uten.

– Da er det klart vi sliter med å sikre god saksbehandling og korte ventetider, sier Litvinova.

Ifølge henne fører mangelen på jurister til at kompliserte problemstillinger ofte må sendes oppover i systemet, helt til direktoratet.

– Det betyr måneder med ekstra ventetid for brukerne. Dette er mennesker som venter på ytelser til livsopphold, som bolig, mat, medisiner og lignende.

– Kompetanse fremfor forenkling

Rashidi etterlyste i sin kronikk et Nav som er enklere å forholde seg til, mens Holte påpekte at regelverket i stor grad er politisk bestemt og at Nav kun forvalter det. På dette punktet er Litvinova enig, men legger til et viktig perspektiv:

– Det hjelper ikke å bare snakke om regelverket. Vi må også snakke

Alena Litvinova
(Foto: Kjersti Nystrøm)

om kompetansen til å forvalte det, sier hun.

Hun trekker frem tre konkrete grep som kan styrke Navs evne til å forvalte regelverket riktig og effektivt:

- Flere jurister i Nav
 - Vi trenger flere jurister i alle ledd. Kun 50 Nav-kontorer har minst én jurist, og det svekker rettssikkerheten, sier Litvinova.
- Gjør Nav til en attraktiv arbeidsplass for jurister
 - Skal vi rekruttere flere, må vilkårene forbedres. Juristene i Nav må kunne konkurrere på lønn og faglige utviklingsmuligheter.
- Bygge større juridiske fagmiljøer
 - Små miljøer gjør at vi blir sårbare og ineffektive. Et bredere juridisk fellesskap i Nav vil gi bedre støtte til kolleger og raskere saksbehandling.

– Juristene må inn i debatten

Litvinova understreker samtidig at dette ikke handler om å erstatte sosionomer, veiledere eller andre faggrupper.

– Juristene skal være en ressurs. En sosionom skal kunne konsentrere seg om det sosiale arbeidet, og vite at det finnes juridisk kompetanse å lene seg på når regelverket blir komplisert. Nav er stort og komplekst, og vi må bli bedre på å utnytte den enkeltes kompetanse. Våre medlemmer har selv sagt at de ønsker at deres juridiske kompetanse blir mer brukt.

Litvinova savner at juristenes rolle trekkes sterkere frem i den offentlige samtalen om Nav.

– Velferdsstaten vil alltid være komplisert, fordi den skal ivareta mange hensyn. Spørsmålet er om vi har kompetansen til å håndtere det, og om kompetansen Nav har, brukes riktig. Per i dag er svaret nei. Flere jurister er ikke hele løsningen, men det er et helt nødvendig steg hvis vi skal få et Nav som fungerer bedre både for ansatte og brukere, sier hun.

Les også Litvinovas kronikk på side 61.

Etter Stortingsvalget

– Lovene våre er ikke gratis eller uforpliktende – de må følges opp med ressurser og reell gjennomføring

Hva forventer Juristforbundet av et nytt Storting og Regjering? Det spurte vi Juristforbundets president om.

 Ole-Martin Gangnes

Sverre Bromander, president i Juristforbundet, er opptatt av at det nye Stortinget og Regjeringen etter valget viser alvor med å styrke rettsstaten og rettsikkerheten, og at det må vises i budsjettet og i praktisk politikk.

– Det aller viktigste fremover i en mer urolig tid blir ikke bare å beskytte Norge, det blir å beskytte

rettsstaten og rettssamfunnet Norge, sier Bromander til Juristen.

– I en tid preget av økende usikkerhet og trusler mot etablerte samfunnsstrukturer, blir rettsstaten og "rule of law" fundamentale bærebjelker for å opprettholde tillit, stabilitet og demokratisk orden. Når politiske, sosiale eller digitale stormer utfordrer samfunnets grunnvoller, er det avgjørende at vi som samfunn holder fast ved prinsippene om lovmessighet, rettsikkerhet og likebehandling for alle, sier han.

Bromander peker på at rettssamfunnet ikke bare gir beskyttelse mot vilkårlighet og maktmisbruk, men også sørger for at myndigheter og institusjoner kan stilles til ansvar.

– Å forsvare rettsstaten er å forsvare selve rammeverket for frihet, forutsigbarhet og fredelig sameksis-

tens. Men lovene våre er ikke gratis eller uforpliktende – de må følges opp med ressurser og reell gjennomføring. Det å være lovgivende og bevilgende myndighet bør i mye større grad gå hånd i hånd enn det gjør i dag, mener han.

Bromander viser til at det gjelder i både kommunal og statlig forvaltning, innen utdanning og forskning og for å digitalisere offentlig sektor.

– Men det gjelder også det øvrige rettssamfunnet, som advokater og den veldig viktige jobben jurister gjør i mange private selskaper og firmaer. Det gjelder særlig arbeidet for å beskytte rettsstaten, demokratiet og de verdiene disse står for. Vi jurister og de funksjonene vi fyller i samfunnet er en helt sentral del av totalforsvaret vårt. Det gir ikke mening å

forsvare samfunnet om vi selv angriper eller undergraver de helt grunnleggende verdiene, prinsippene og rettighetene dagens samfunn bygger på.

Forskning og KI

Juristforbundet har lenge argumentert for at juridisk forskning må styrkes.

– Vi må vite hvordan lovverket og rettssamfunnet faktisk virker. Finansieringen av denne forskningen må økes for å romme strategiske forskningsprioriteringer, rettsvitenskapelig forskning på sektorlover og evaluering av lovverkets praktiske effekt.

Bromander mener det også er behov for å evaluere finansieringen av rettsvitenskaplige studier.

– Ikke minst utvidelse av utdanningen med teknologi for å møte rettslige utfordringer knyttet til KI og annen digitalisering. Jussen er i sin natur tverrfaglig. Skal du eksempelvis regulere helsefeltet må juridisk og medisinsk kompetanse gå hånd i hånd. For den digitale utviklingen gjelder det samme med juris-

Sverre Bromander (Foto: Tore Letvik)

tene og ingeniørene. Den ene fagdisiplinen trenger den andre, og de må spille hverandre gode, sier han.

Bromander peker på at Juristforbundet mener at kunstig intelligens og rettsteknologi må reguleres på en måte som både utnytter mulighetene og samtidig sikrer grunnleggende rettssikkerhet.

– Teknologien kan bidra til mer effektiv rettspleie, men vi må være bevisste på risikoene knyttet til å overlate rettslige vurderinger til algoritmer. Juristforbundets undersøkelse i statlig sektor før sommeren, viser at regjeringens ambisjoner om at 80% av offentlig sektor skal ha tatt i bruk kunstig intelligens

(KI) innen utgangen av året, ikke er fulgt opp med opplæring, utarbeidelse av retningslinjer eller involvering av våre medlemmer i staten. Våre medlemmer skal ikke bare være med å påpeke risiko, men vi forventer også at vi involveres i utarbeidelse av regelverket.

Han peker også på juristenes rolle i miljøspørsmål.

– Jeg ser bærekraft som et område hvor jurister kan spille en nøkkelrolle ved å sørge for at lovverket utvikles i tråd med klimamålene. Vi må bruke jussen aktivt for å fremme grønne og bærekraftige løsninger, slik at rettsstaten både tar vare på dagens behov og legger grunnlaget for fremtidige generasjoner.

Når Bromander skal oppsummere, sier han at han «tror og håper at den alvorlige verdenssituasjonen kan bety en ny vår for rettsstaten».

– Verdien av de prinsippene vi har bygget samfunnet vårt på blir veldig tydelige når de nå blir utfordret, og ikke bare skal være flotte ord i en festtale, men noe vi faktisk må ta stilling til, sier han.

Dette var akademikere opptatt av ved Stortingsvalget

Valget er over – men hvilke saksområder blir viktig for akademikere?

Før Stortingsvalget presenterte Akademikerne, som Juristforbundet er en del av, funn fra Akademikerpanelet om både viktige saker og foretrukne partivalg blant deres medlemmer.

Undersøkelsen, som ble gjennomført i juli, viste at for første gang siden 2019 var ikke klima og miljø den viktigste saken for høyt utdannede. Økonomi- og skattepolitikk hadde overtatt som viktigste sak, mens utdannings- og skolepolitikk var den tredje viktigste saken.

Hvilke tema er viktig for deg når du velger hvilket parti du ønsker å stemme? (Alle med Master)

Rapport om innføring av KI på jobben

Tillitsvalgte blir sjelden involvert

Bare 20 prosent oppgir at tillitsvalgte er involvert i innkjøp, utvikling og implementering av KI på arbeidsplassen.

 Ole-Martin Gangnes

Lise Lyngsnes Randeberg. (Foto: Akademikerne)

Det er et av funnene i rapporten «Samspillet mellom kunstig intelligens, kunnskapsarbeid og den norske modellen», gjennomført av SINTEF Digital på oppdrag fra Akademikerne.

Ifølge rapporten er det bare 26 prosent av høyt utdannede som mener de får tilstrekkelig KI-opplæring på jobben, og kun én av tre opplever at ledere inviterer ansatte med i KI-utviklingen.

– Partssamarbeid og medbestemmelse er norsk arbeidslivs styrke, dette gjelder også for KI. Ansatte som er med fra starten, skaper bedre løsninger og verktøyene blir brukt mer effektivt, uttalte Akademikernes leder Lise Lyngsnes Randeberg da rapporten ble lansert i sommer.

Bare 20 prosent i snitt oppgir at tillitsvalgte er involvert i innkjøp, utvikling og implementering av KI på arbeidsplassen. Når ny teknologi skal innføres, er det ofte ledelsen, IT-avdelingen og eksterne leverandører som styrer hvilke løsninger som velges og hvordan de skal fungere.

– De som faktisk skal bruke teknologien i jobben sin får sjelden være med å forme prosessen eller får forklart hva som er det beste for deres virksomhet. Dette er en utvikling som må endres, sa Randeberg.

Vet ikke

I rapporten sier tre av ti respondenter at arbeidsgiver tar hensyn til ansattes bekymringer når KI-verktøy implementeres i egen virksomhet.

«Vi kan merke oss at hele 31 prosent ikke vet om arbeidsgiver hensyn tar ansattes bekymringer. Dette funnet kan være et uttrykk for manglende involvering eller utilstrekkelig kommunikasjon mellom ledernivå og ansatte, som i sin tur skaper usikkerhet blant medarbeiderne», heter det.

Det er også lav kjennskap til hvorvidt og i hvilke prosesser tillitsvalgte er involverte når det gjelder prosesser knyttet til KI i egen virksomhet. Seks av ti vet ikke om dette er tilfelle eller ikke. Det er flest som sier at tillitsvalgte er involvert i implementeringsprosesser.

«Dette funnet kan indikere at kommunikasjonen rundt prosesser knyttet til KI ut til ansatte er mangelfull, eller at tillitsvalgtes rolle er mindre synlige i forbindelse med slike prosesser», sier rapporten.

Høy bruk

Andre funn i rapporten er at tre av fire høyt utdannede oppgir at KI brukes på deres arbeidsplass. Nesten

halvparten av de høyt utdannede oppgir at de selv bruker KI på jobben. Av de som sier de bruker teknologien, oppgir åtte av ti at de bruker den ukentlig.

Når det gjelder fremtidsutsikter, svarer 45% av de høyt utdannede KI-brukerne at de tror teknologien vil automatisere deler av jobben deres i fremtiden. Samtidig er 6 av 10 positive til KIs påvirkning på egen yrkesgruppe i fremtiden.

«Norske kunnskapsarbeidere tror ikke KI setter arbeidsplassen deres i fare, men at det kan gjøre dem som mestrer teknologien mer effektive», skriver Akademikerne.

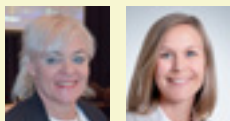
– Det er lite som tyder på at dette vil endre seg raskt. Trygg KI-bruk krever fagkompetanse og faglig skjønn. Derfor må medarbeiderne involveres i testing og innføring av teknologien. God involvering skaper trygge ansatte og reduserer risikoen ved innføring, sier Lise Lyngsnes Randeberg i Akademikerne.

– KI har blitt et vanlig verktøy i hverdagen, vi ser samtidig at det er betydelig strekk i laget og ulike behov for involvering og opplæring på de enkelte arbeidsplassene, sier hun.

Det du trenger å vite om årets mellomoppgjør i staten

Resultatet fra årets lønnsoppgjør ble 4,4 prosent – og at potten fortsatt skal fordeles lokalt. I denne artikkelen forklarer vi hvordan lønnsoppgjør forhandles fram og hva de ulike begrepene betyr.

Av Rannveig Sørskaar, leder av Juristforbundet – Stat og Thea Willas Bure, advokat i Juristforbundet

Juristforbundet er en del av Akademikerne, som forhandler for 45 000 høyt utdannede statsansatte. Nesten 9 000 av disse er Juristforbundets medlemmer. Juristforbundet og Akademikerne jobber aktivt for å synliggjøre hvordan medlemmenes kompetanse og utdanningsnivå er avgjørende for kvaliteten på oppgaveløsningen i offentlig sektor.

For å kunne levere gode offentlige tjenester, ikke minst juridiske, må arbeidsgivere kunne tilby konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår. Dette er særlig viktig i en tid der jurister er ettertraktet i både offentlig og privat sektor. Da er det viktig å kunne bruke lønn som et aktivt virkemiddel for å beholde og rekruttere juridisk kompetanse i staten.

Nettopp derfor var det helt avgjørende i de sentrale forhandlingene med staten at man ble enige om at potten skal fordeles fullt og helt lokalt, fordi vi mener at det er de lokale partene som kjenner sin virksomhet best.

Årets forhandlingsresultat fikk en økonomisk ramme på 4,4 prosent.

Dette er i tråd med rammen fra frontfaget, og innebærer en lokal pott på 3,3 prosent. Men hva betyr dette?

Årsaken til at tallet for den lokale potten er lavere, er blant annet fordi lønnsoppgjøret ikke følger kalenderåret og fordi det gjøres andre lønnsjusteringer i løpet av året. Dette kalles overheng og glidning. Disse elementene trekkes fra den sentralt fremforhandlede rammen.

Mellomoppgjørets økonomi – mer enn rammen

I tariffoppgjør er det flere elementer som påvirker det økonomiske slutresultatet i de sentrale forhandlingene. Økonomisk ramme er selvsagt ett av dem, men også lønnsoverheng, glidning og tariff tillegg er viktige elementer i oppgjørene. Her kommer en oversikt over, og et forsøk på å forklare de ulike elementene:

Samlet økonomisk ramme

Den samlede økonomiske rammen er gjenstand for forhandlinger mellom de sentrale partene og viser til den totale økningen av lønnsutgiftene i staten i et kalenderår. Enkelt sagt, hvor mye det koster staten at du og jeg skal gå opp i lønn. I årets oppgjør ble den økonomiske rammen fastsatt til 4,4 prosent i de sentrale forhandlingene mellom hovedsammenslutningene og staten.

Lønnsoverheng

Den samlede økonomiske rammen regnes altså ut per kalenderår. Men siden lønnsoppgjøret ikke skjer 1. januar, men i mai, blir det rot i tallene. Overhenget rydder i dette rotet. Vi får lønnstillegg fra mai, noe som vil si at når vi kommer til årsskiftet, har vi allerede fått en del av lønnsøkningen. Den får vi ikke to ganger, og overhenget trekkes av den grunn fra rammen.

Lønnsoverhenget beskriver altså hvor mye lønnsnivået ved utløpet av året ligger over gjennomsnittet for året. Overhenget for vår tariffavtale er i år beregnet til 1,4 %.

Lønnsglidning

Lønnsglidning er et mer usikkert tall. Glidningen er et anslag av forventninger om lønssendringer utover den sentralt fremforhandlede rammen for oppgjøret. Dette er for eksempel lønnsforhøyelse som gis i forbindelse med ansettelse, eller for ekstraordinær innsats.

Lønnsglidning er en vurdering av hvor stor forskjellen mellom den samlede lønnsveksten i staten, og lønnsveksten som følger av sentralt avtalte tariff tillegg i samme periode vil bli. Lønnsglidningen i vår tariffavtale for årets oppgjør er anslått til å være 0,8 %.

Tariff tillegg – den lokale potten

Tariff tillegg er beregning av størrelsen på den lokale potten som skal forhandles og fordeles mellom lokale parter i hver enkelt virksomhet. Når de øvrige tarffelementene er på plass; ramme, overheng og glidning er avklart, kan man beregne tariff tillegg.

Resultatet av forhandlingene i årets mellomoppgjør gir derfor en lokal pott med friske midler på 3,3 % av egen lønnsmasse som skal benyttes til lokale forhandlinger.

Lokale forhandlinger

Potten på 3,3 prosent skal i sin helhet fordeles gjennom lokale, kollektive forhandlinger i de enkelte virksomhetene. Virkningstidspunktet for lønssendringer i lokale forhandlinger er satt til 1. mai, og forhandlingene skal avsluttes innen 31. oktober 2025.

Bla om og les om tillitsvalgte som forhandler lokalt denne høsten.

De forhandler juristlønn denne høsten

Vi har møtt tre tillitsvalgte i Juristforbundet som snart skal i lokale lønnsforhandlinger på vegne av sine medlemmer på tre ulike arbeidsplasser. En av dem skal forhandle for første gang, mens de andre er mer erfarne.

Ole-Martin Gangnes

Oddbjørn Søreide er leder for Statsadvokatenes Forening i Juristforbundet og har vært med på flere lønnsforhandlinger.

– Forhandlinger kan være krevende, men det er veldig interessant og spennende. Det er litt gøy når du prøver å få gjennomslag for noe og, om ikke fullt ut alltid, har suksess. Dette er fjerde året jeg forhandler denne høsten.

– Første gang ble jeg mer eller mindre kastet inn i det. Selv om det var egentlig en grei opplevelse, gjorde jeg meg noen erfaringer og tenkte at dette må jeg lære meg enda bedre, sier han.

Søreide tok kurs og opplæring Juristforbundet tilbyr og har hatt mulighet til å utveksle erfaringer med andre.

– Det er veldig bra for påfyll, inspirasjon og støtte. Jeg har også tatt toppstillitsvalgtstudiet Juristforbundet tilbyr, der forhandling og påvirkning er en viktig del. Kurs og studier gir en grunnleggende forståelse av hva som er viktig å tenke på, men man blir nok aldri utlært.

– Gjennom jobben min har jeg allerede en del opplæring i retorikk og argumentasjon og det er noe jeg kanskje drar litt nytte av. I en for-

handling må en ha en tanke om hvilke argumenter du skal bruke på hvilke tidspunkter. Det er ikke sånn at du bare møter opp i forhandlingsrommet og tenker at «nå får vi se hva vi kan få ut av dette». Du må jo ha et mål og en tanke.

Ulike scenarier

– Det ene siden handler om hva en kan oppnå rent faktisk med lønn til medlemmene, og den andre siden er hvordan man skal argumentere, hvilke faktaopplysninger som er gyldige, hvilke argumenter du kan fremføre, hvordan fremfører du det og på hvilket tidspunkt fremfører du det, sier Søreide.

De tillitsvalgte trener også på ulike argumentasjonsrekker og tilnærminger – og hvordan arbeidsgiver vil møte argumentene i forhandlingene.

– Det er øvelser man kan ha for å trene på å visualisere. Hvordan vil arbeidsgiver argumentere? Hva skal vi si i det og det tilfellet? Litt som når en alpinist visualiserer alpinbakken prøver vi å diskutere og snakke oss igjennom forskjellige scenarier.

– Under forhandlingene har vi de siste årene vært tre personer, fordi det skaper en best mulig dynamikk

Oddbjørn Søreide er leder for
Statsadvokatenes Forening i
Juristforbundet (Foto: privat)

der vi har en klar rollefordeling i gruppa. Det er også en del av forberedelsene, at man fordeler roller inn i forhandlingsdelegasjonen: En fremfører argumentene, en fungerer som støttefunksjon, overvårer argumentasjonen eller kommer med innspill og den siste observerer og noterer.

– Når man sitter og diskuterer og argumenterer er det ikke alltid du får med deg alle detaljene, men den som sitter og observerer og noterer vil jo få det med seg.

– I pauser kan man gå gjennom hva som egentlig ble sagt, og hvorfor vi er der vi er nå. Rollefordeling er viktig, slik at man ikke snakker i munnen på hverandre.

– *Dere er grundig forberedt?*

– Forberedelser er alt. Uten det har du på en måte ingen klar intensjon og et mål. Men man må også kunne justere planer underveis, for man har aldri tenkt på alt. Likevel har du tenkt gjennom scenariene slik at du har bedre forutsetninger for å tilpasse deg. Du må ikke låse deg til argumentene så fast at du ikke klarer å justere, sier han.

Aspirasjon og reservasjon

– *Hva bør man unngå?*

– Det må jo være å avsløre posisjonen din med en gang. I alle forhandlinger har du et aspirasjonspunkt – altså det beste resultatet du kan oppnå hvis du får gjennomslag for alt ut fra kontekst og forutsetninger. Det er det punkter du styrer mot, selv om det ikke nødvendigvis er der du havner. Og så må du ha et reservasjonspunkt. Hvis du ikke oppnår det som må være minimum for en avtale, så bryter du.

– Du må ikke sette aspirasjonspunktet for høyt, slik at det blir helt urimelig. Men du må ikke sette det for lavt, da kommer du ikke opp dit du kunne. Å finne disse punktene kan være vanskelig, men hvis du ikke har tenkt gjennom det i forkant går det ikke bra. Da sitter du egentlig bare passiv og arbeidsgiver opplever etter hvert at du godtar egentlig alt. Aspirasjons- og reservasjonspunktene

spiller du selvfølgelig ikke ut åpent, men det noe man bestemmer seg for i forhandlingsgruppen, sier Søreide.

– *Hvordan forankrer man dette godt blant egne medlemmer?*

– Jo, bedre forankring du har for innretningen av prioriteringene dine, jo tryggere er du på deg selv i forhandlingene. Arbeidsgiver vil ofte si ting som «er du sikker på at medlemmene dine er av samme oppfatning som deg? Fordi vi har et annet inntrykk». Da er viktig å vite at man har en god forankring. De siste par årene har jeg brukt mye tid på det gjennom hele året.

Det kan være krevende å gå inn i et forhandlingsrom og møte topplederen som likeverdig. Det kan kreve litt mental omstilling

– Man snakker mye om sine synspunkt og prioriteringer og formidler det til de lokale tillitsvalgte som igjen formidler sine ansatte. Det tas opp på lokale møter slik at det kommer tilbakemeldinger vi kan ta med videre. Prioritering og innretning må tas åpent, men selve strategien på hvordan man går fram under forhandlingene tar man internt i styret.

– Også må man huske at lønnsforhandlinger egentlig pågår hele året. Man må ha dialog med både medlemmer og arbeidsgiver hele tiden.

Mental omstilling

– *Er arbeidsgiversiden proff eller kan det bli dårlig stemning?*

– Arbeidsgiver er proffe og forberedt. Men det er klart at arbeidsgivere er vant til å få det som de vil og det kan prege dem i forhandlinger der de plutselig skal møte en likeverdig part. Det krever ganske

mye av deg som tillitsvalgt at du går inn med hodet høyt og sier at «nå er jeg tillitsvalgt og ikke ansatt». Du må skru om hodet ditt. Arbeidsgiver er nok ikke like flinke til å skru om, er mitt inntrykk.

– Det kan være krevende å gå inn i et forhandlingsrom og møte topplederen som likeverdig. Det kan kreve litt mental omstilling og du må kanskje jobbe litt for å ta din del av rommet. Men det handler litt om erfaring og det tok faktisk et par år før jeg opplevde at jeg klarte det godt.

– Arbeidsgiver arbeider målrettet og strukturert og de stiller veldig godt forberedt. Det viser jo hvor viktig det er at du har en profesjonell og oppegående tillitsvalgtorganisasjon med engasjerte tillitsvalgte.

– *Er det veldig tidkrevende?*

– Det er det du gjør det til. Jo, mindre erfaring du har, jo mer tidkrevende blir det. Det som krever en del tid er sørge for at du har de riktige tallene, altså oversikt over medlemsmassen du skal forhandle for. Hvis listene ikke er riktig, risikerer du å kaste penger til folk som egentlig ikke skal være med i forhandlingene. Og dette vil jo bare være positivt for arbeidsgiver. Så det er ganske mye teknisk arbeid i forkant. Det å kunne Excel bra er faktisk ganske nyttig. Også er det møter i forkant i tillegg til selve forhandlingene. Du bør ha ryddet kalenderen ganske greitt og sette av tid, sier Oddbjørn Søreide i Statsadvokatenes Forening.

Første gang i år

Maren Brattested er tillitsvalgt og leder for Juristforbundet Utlendingsnemnda. Hun skal forhandle for første gang i år og sier hun kjenner litt på akkurat det.

– Jeg er utrolig spent og litt nervøs, og jeg kjenner på ansvaret jeg har fått tildelt. I tillegg til å være ny som styreleder har jeg også kun jobbet i Utlendingsnemnda i to år. Men jeg har styret med meg. Der er det flere som har vært med i styret en god stund og som har jobbet i Utlendingsnemnda i flere år. Et

Jeg er utrolig spent
og litt nervøs, og jeg
kjenner på ansvaret
jeg har fått tildelt

mangfoldig styre og forhandlingsdelegasjon hjelper, sier hun.

– *Hvilke forventninger har du?*

– Jeg forventer at det er en god tone og godt forhandlingsklima. Pengene skal uansett fordeles, det er bare et spørsmål om hvor mye til hvem. Vi er i tillegg forent om en lønnspolitikk i virksomheten, så det skal vel ikke komme store overraskelser.

Hun har fått opplæring i å forhandle gjennom Juristforbundet.

– Jeg har vært med på flere til-litsvalgtkurs gjennom Juristforbundet, inkludert et kurs med rolle-spill i fjor høst. Det var nyttig og jeg er veldig glad for at jeg brukte tid på det i fjor, før jeg selv ble styreleder.

På spørsmål om hvordan man legger en strategi foran forhandlin-gene, minner hun om at dette er nytt for henne i år.

– Dette er min første gang, men uansett tenker jeg at det å kjenne sine medlemmer, å stille godt forbe-redt og være villig til å inngå kom- ►

Maren Brattested er tillitsvalgt og leder
for Juristforbundet Utlendingsnemnda
(Foto: privat)

promiss fra begge sider skal gi et godt resultat for alle. Historisk «praksis» er også kjent. Det å fortsette med det som fungerer, og endre det vi ser ikke gir uttelling for våre medlemmer, vil være fokuset. Men noen kort skal man holde tettere til brystet, sier Brattested.

Holde hodet kaldt

– *Hvordan forbereder man seg?*

– Jeg er så heldig at tidligere styreleder jeg har tatt over for fortsatt jobber i Utlendingsnemnda, og i tillegg er delvis frikjøpt til Juristforbundet sentralt. Han er gull verdt å forhøre seg med for min del. Det er mye kunnskap å hente der. I tillegg er det flere i styret som har vært med på «bakrommet» under forhandlingene før. Vi er opptatt av at alle bidrar der de kan. Vi er et helt styre og jeg har ikke ansvaret alene.

– *Hva forventer du av arbeidsgiver?*

– Heldigvis er det ryddige og ordnede forhold på min arbeidsplass, så jeg forventer at det fortsetter. Jeg forventer god dialog og et trygt forhandlingsklima der vi sammen ønsker å komme til enighet: «It's not a compromise, unless everybody hurts a little!».

Når det gjelder hva man bør tenke på underveis, har hun blant annet fått tips om å holde hodet kaldt.

– Og at det kan være best å avslutte forhandlingene første dagen til vanlig tid, og heller møtes morgenen etter, dersom det merkes at man er mange timer unna mål. «Å sove på det» kan gjøre godt.

– Man bør jobbe målrettet, holde fokus, bruke hele styret og bli enig om prioriteringene. Også bør man vel unngå å legge alle kortene på bordet med en gang, men likevel ikke være krangete og vanskelig «bare fordi» det er en forhandlings situasjon.

– *Hvordan får man i gang god dialog?*

– Hos oss er det allerede en uformell prat før sommerferien, og tonen virker til å alltid ha vært god. En god dialog forutsetter at alle partene er med på å skape den.

Carl-Otto Konow Heffermehl er tillitsvalgt i Skatteetatens Juristforening (Foto: privat)

– *Hvordan forankrer dere i medlemsmassen?*

– Ved å spørre og ha dialog. I JF-UNE har vi tidligere sendt ut medlemsundersøkelse om blant annet lønn i forbindelse med lønnsforhandlingene. Det gjør vi igjen i år også, sier Maren Brattested i Utlendingsnemnda.

Erfaren forhandler

Carl-Otto Konow Heffermehl er tillitsvalgt i Skatteetatens Juristforening og en erfaren forhandler som har gjennomført flere lokale lønnsforhandlinger. I staten har han vært med på forhandlinger de siste femten årene og han har også hatt noen

år tidligere hvor han har vært med på lønnsforhandlinger i kommune.

– *Er dette noe man lærer seg selv gjennom erfaring eller trenger man opplæring?*

– Det er både og. Man får erfaring ved å delta i lønnsforhandlinger, men jeg har også gått på de kursene som Juristforbundet tilbyr. Også jeg har også vært så heldig at jeg har fått lov til å være med på Harvard-kurset i regi av Juristenes Utdanningscenter.

– *Hvordan forbereder man seg foran en forhandling?*

– På flere måter. Man er nødt til å ha veldig god kontroll på faktum. Både på det som gjelder de man skal forhandle for, men ikke minst forhandlingsgrunnlaget, hovedtariffavtalen og de bestemmelsene som ligger der.

– *Hvor mange er dere i forhandlingsrommet når man møtes fysisk?*

– Vi som regel er en delegasjon på tre personer med litt ulike roller. En som fører ordet, en som skriver ned det som skjer og en som observerer og følger med.

– *Er det noe man må være spesielt oppmerksom på?*

– Det er særdeles viktig at man klarer å holde hodet kaldt og at man er ganske tydelig og klar på den rollen man har. Vi har forskjellige oppgaver, vi som er inne i rommet, både fra Juristforbundet, men også arbeidsgiver med sine prioriteringer og sin rolle. Det å ha en tydelig oppfatning av rollene og ikke bli for engasjert, så man klarer å holde roen og være saklig, det er særlig viktig, sier Heffermehl.

Brudd

– *Når bryter man forhandlingen?*

– Man må jo ha gjort seg opp en formening om det på forhånd. Og kommer man dit at det nærmer seg brudd, kan man be om et særmøte slik at vi får diskutert det både med resten av delegasjonen eller lønnsutvalget og gjerne med styret og eventuelt også med Juristforbundet sentralt. Særlig hvis det er forhandlinger som vi har på virksomhetsnivå, for da dreier det seg om tusen medlemmer som er omfattet av forhandlingen for vår del.

– *Hvordan er det å forankre i medlemsmassen?*

– Det jobber vi stort sett kontinuerlig med. Vi har lønnsutvalg i de forskjellige driftsenhetene som vi bringer på banen i forhold til hva som skal være vårt utgangspunkt inn i forhandlingene. Vi har medlemsundersøkelser der vi spør om hva våre medlemmer tenker om profilen på forhandlingene det enkelte år. Og så har vi et sentralt styre i Skatteetaten som har en diskusjon på dette slik at vi enes om hvilket utgangspunkt vi skal ha inn mot forhandlingene og hvilket forhandlingsstandpunkt vi skal ha.

Det går en
sentraliseringstrend
i staten som handler om
at man ikke vil tilpasse
forhandlingene til det
som er behovene i den
enkelte underenheten

Temperaturen kan bli høy

– *Møter dere en proff arbeidsgiver?*

– Ja, Skatteetaten er jo en stor organisasjon og det er profesjonelle parter som sitter på begge sider. Det er delegasjoner som har vært med på dette tidligere og som i stor grad kan spillereglene veldig godt.

– Men så er det jo alltid synspunkter og enkelte diskusjoner som fører til at temperaturen kan bli høy. Da må man ha respekt for at man skal holde seg profesjonell, saklig og ikke gå på personen.

– *Tar forhandlingene mye tid?*

– Ja, det tar ganske mye tid hvis man er med i en forhandlingsdelegasjon der man har såpass mange medlemmer som det vi har. Man må sette av tid til å jobbe med dette.

Også skal man huske at lønnsforhandlinger egentlig skjer hele

året og at det er viktig med den gode dialogen underveis hele tiden. Det er veldig viktig for å forankre den politikken og de ønskene vi har. Det handler ikke bare om det som skjer under forhandlingene, men også når det gjelder for eksempel rekruttering.

– *Har du opplevd at det låser seg helt? At det blir vanskelig å få i gang dialog?*

– Vi har jo hatt situasjoner der vi har vært nødt til å be arbeidsgiver og rykke tilbake til start og så komme med et nytt førstetilbud. Det har de gjort, og vi har kommet videre med det utgangspunktet.

– Vi har stort sett klart å komme til et resultat som alle kan leve med de siste årene. Men vi har hatt situasjoner der vi har stoppet opp og vært ute og bedt om synpunkter både fra sentralstyret i Skatteetaten og fra Juristforbundet.

– Gøy og givende

– *Har du noe å si til de som skal gjøre det for første gang i år? Er det gøy, eller er det bare nervepirrende?*

– Jeg er i hvert fall skrudd sånn sammen at jeg synes at lønnsforhandlinger er kjempegøy. Selve forhandlingssituasjonen og det å klare å komme frem til et best mulig resultat for de du skal gjøre en jobb for, er veldig givende.

Han har merket seg en trend den siste tiden han ikke synes er like positiv.

– Vi har selv sett, og fått tilbakemeldinger fra andre steder, om at det går en sentraliseringstrend i staten som handler om at man ikke vil tilpasse forhandlingene til det som er behovene i den enkelte underenheten. At man helst vil ha det strømlinjeformet og likt overalt. Det ser vi som en utfordring, fordi det etter min oppfatning ikke er det som ligger i Akademikernes utgangspunkt for å ha en egen avtale. Der ligger det at man skal kunne finne de gode løsningene på lavest mulig nivå, sier Carl-Otto Konow Heffermehl i Skatteetatens Juristforening.

Utvelgelseskrets ved nedbemanning

Nedbemanning reiser en rekke rettslige problemstillinger. En av de mest sentrale – og samtidig mest omdiskuterte – gjelder fastsettelsen av utvelgelseskrets: Hvilke ansatte skal vurderes opp mot hverandre når det skal avgjøres hvem som skal sies opp?

Av Andreas Holmsen-Ringstad, advokat i Juristforbundet

Høyesterett har i flere avgjørelser trukket opp retningslinjer for hvordan arbeidsgiver skal gå frem ved fastsettelsen av utvelgelseskrets. I denne artikkelen skal jeg gå gjennom hovedtrekkene i de mest sentrale avgjørelsene. Formålet er å belyse hvilke hensyn som kan og bør vektlegges, og hvordan domstolene har balansert arbeidsgivers styringsrett opp mot arbeidstakers vern mot usaklig oppsigelse.

Hovedregelen – hele virksomheten
Hovedregelen er enkel å forholde seg til. Utvelgelseskretsen ved nedbemanning er i utgangspunktet hele virksomheten. Alle ansatte i virksomheten skal vurderes opp mot hverandre for å beslutte hvem som er overtallige. Det følger

imidlertid av rettspraksis at utvelgelseskretsen kan begrenses til bestemte deler av virksomheten dersom dette er saklig begrunnet.

Dommene vi skal se nærmere på i denne artikkelen gjelder nettopp dette temaet. Hva må til for at arbeidsgiver kan gjøre unntak fra hovedregelen og begrense utvelgelseskretsen til grupper av ansatte eller mindre enheter, som for eksempel en avdeling, divisjon eller filial?

Rt. 1992 s. 776 (Sparebanken Nord-Norge)

Saken gjaldt nedbemanning hos Sparebanken Nord-Norge som hadde 48 filialer spredt rundt i Troms og Finnmark. Banken var i en krevende økonomisk situasjon og måtte legge ned 18 av 48 filialer. Utvelgelseskretsen ble besluttet avgrenset til hver enkelt filial med den konsekvens at de ansatte på de berørte filialene fikk oppsigelse. Tre ansatte tok ut søksmål mot banken da de ikke hadde blitt vurdert opp

mot ansatte i andre nærliggende filialer som ikke skulle legges ned.

Høyesterett ga banken medhold. Det ble lagt vekt på at banken var i en prekær økonomisk situasjon som krevde store endringer på kort tid. Videre var det av betydning at prosessen var fulgt konsekvent, de tillitsvalgte var involvert og at banken dekket over et stort geografisk område.

Rt. 2015 s. 1332 (Gresvig)

En avdeling i Gresvik-konsernet solgte profildrakter til klubber og bedrifter. Avdelingen hadde kun én ansatt som ledet avdelingen. Avdelingen fikk et betydelig omsetningstap fra 2009 til 2011. Gresvik-konsernet besluttet å legge ned avdelingen. Utvelgelseskretsen ble besluttet avgrenset til avdelingen, som innebar at den ene arbeidstakeren ble sagt opp uten å bli vurdert opp mot noen andre. Arbeidstakeren tok ut søksmål mot Gresvig og mente han var blitt usaklig oppsagt.

Høyesterett ga Gresvig medhold i at oppsigelsen var saklig begrunnet

i virksomhetens forhold. Det ble lagt vekt på at selskapet tidligere, i flere runder med nedbemanning, hadde anvendt samme prinsipp. En slik praksis uttaler Høyesterett må tillegges «betydelig vekt». Praksisen var drøftet med tillitsvalgte i første omgang, men ikke i hvert enkelt tilfelle siden. Videre var det av betydning at virksomheten dekket over et stort geografisk område og at det dreide seg om et stort selskap hvor det fort kan oppstå praktiske problemer hvis utvelgelsen skal skje i hele selskapet. Det ble også trukket frem at denne praksisen har kommet den berørte ansatte til gode tidligere, ved at han da ikke har blitt vurdert for oppsigelse.

HR-2017-561-A (Posten II)

Posten AS slo sammen ti distribusjonsheter til fem nye enheter. Hver enhet skulle ha en distriktsleder og en nestleder. Endringene var drøftet med de tillitsvalgte. Det var enighet om at utvelgeskretsen skulle være de to sammenslåtte enhetene i hvert tilfelle som innebar at to og to distribusjonsledere ville konkurrere innbyrdes uten å bli vurdert opp mot andre ledere fra øvrige enheter og uten mulighet til å bli plassert inn i en annen enhet. Ansatte som ble vurdert som overtallige i sin stillingskategori ble tilbudt stillinger som postbud. En distribusjonsleder, som ble vurdert som overtallig, tok ut søksmål mot Posten AS.

Høyesterett ga Posten AS medhold i begrensningen av utvelgeskrets. Det ble lagt vekt på at Posten i lang tid hadde hatt en praksis hvor utvelgeskretsen ble begrenset til den aktuelle enheten og at de enhetene som ble valgt ikke var vilkårlig valgt, men basert på saklige kriterier som geografisk nærhet og nødvendig tilpasning av antall årsverk til ledelsesstrukturen. Særlig interessant er Høyesteretts uttalelse om betydningen av drøftelser – og ikke minst avtaler – med de tillitsvalgte:

«Avtaler mellom arbeidsgiver og de tillitsvalgte er ikke bindende for saklighetsvurderingen etter arbeidsmiljøloven § 15-7, se også Rt. 1987 side 117 (Bergen Diesel), men gjenstand for domstolskontroll. Domstolene må imidlertid vise stor tilbakeholdenhet ved prøvingen. Dette innebærer at avtaler med tillitsmannsapparatet vil måtte veie tungt ved saklighetsvurderingen»

HR-2019-1986-A (Telenor)

Saken gjaldt gyldigheten av en oppsigelse som følge av nedbemanning i Telenor Norge AS (Telenor). Spørsmålet var ansiennitetsprinsippetets betydning ved fastsettelsen av utvelgeskrets, nærmere bestemt om det var saklig av arbeidsgiver å begrense utvelgeskretsen til ett kontor i en av Telenors fem divisjoner. Arbeidstakeren saken gjaldt var en kvinne på 54 år, som hadde jobbet hos Telenor i 32 år. Telenors praksis var å ha hver enkelt divisjon som utvelgeskrets, som i dette tilfelle innebar 11 ansatte i den aktuelle divisjonen, men hvor kvinnen var den eneste innenfor sin stillingskategori.

Høyesterett ga arbeidstakeren medhold. Telenor hadde i utgangspunktet saklige grunner for å avgrense utvalgskretsen, herunder fast og langvarig praksis, avgrensning knyttet til geografisk beliggenhet og at Telenor er en stor virksomhet.

Høyesterett foretok imidlertid en vurdering av hvor tungtveiende disse hensynene var sett opp mot ansiennitetsprinsippet. Telenor var bundet av hovedavtalen § 8-2, og uttalte at ansiennitetsprinsippet dermed får en annen betydning enn etter arbeidsmiljøloven § 15-7 om usaklig oppsigelse. For å sikre at ansiennitet reelt sett blir et utvelgeskriterium, må saklighetsvurderingen også omfatte hvilke og hvor mange arbeidstakere som inngår i utvelgeskretsen.

En utvelgeskrets kan være usaklig begrunnet dersom ansienni-

tetsprinsippet helt mister sin betydning eller blir vesentlig svekket, noe Høyesterett konkluderte med at var tilfellet i denne saken. Det er også verdt å trekke frem at Høyesterett la vesentlig vekt på at Telenor ikke kunne dokumentere at de hadde foretatt noen vurdering av om kretsen kunne tilpasses de særlige forhold i saken, for eksempel ved å vurdere om kretsen kunne utvides til andre divisjoner ved Trondheimkontoret.

Oppsummering og vurdering

Det er viktig å bemerke at selv om arbeidsgiver fikk medhold i å innsnevre utvelgeskretsen i tre av de fire dommene jeg har gjennomgått, så skal det en del til for utvelgeskretsen kan innsnevres. Den klare hovedregelen er at utvelgeskretsen skal være hele virksomheten. Samtidig viser dommene at det tillates en viss fleksibilitet i arbeidsgivers favor, særlig for store selskaper. Her spiller også hensynet til de ansatte inn, ved at omstillinger i enkelte avdelinger, filialer eller divisjoner kan skape utrygghet i hele virksomheten dersom samtlige ansatte vil bli vurdert for oppsigelse hver gang.

Samtlige dommer illustrerer at det vil være av vesentlig betydning hvorvidt prosessene er gjennomført på forsvarlig måte, om det foreligger solid dokumentasjon på de vurderingene som er gjort og om det er foretatt reelle drøftelser med de tillitsvalgte.

For fagforeningene og de tillitsvalgte innebærer dette et særlig ansvar for å stille kritiske spørsmål til arbeidsgivers begrunnelse for å snevre inn utvelgeskretsen. I praksis kan de tillitsvalgtes innflytelse være avgjørende for å sikre at nedbemanningsprosessen i virksomheten gjennomføres innenfor rammen av gjeldende rett og med nødvendig legitimitet.

Alder er ikke bare et tall i arbeidslivet

I arbeidslivet er det et klart utgangspunkt at ingen arbeidstakere skal diskrimineres på grunn av alder. Det gjelder alle sider av arbeidsforholdet, som ved ansettelse, opplæring, lønns- og arbeidsvilkår og ved opphør. Ved opphør har vi imidlertid egne lovbestemmelser som regulerer øvre aldersgrenser som saklig grunnlag for oppsigelse.

Av Ragnhild Bø
Raugland, advokat
i Juristforbundet

Etter arbeidsmiljøloven har den øvre aldersgrensen de siste 10 årene vært 72 år, mens statlig sektor har hatt en lavere aldersgrense på 70 år. En av målsetningene i pensjonsforliket som ble inngått tidlig i 2024, var å øke avgangsalderen i norsk arbeidsliv. Før sommeren ble det vedtatt nye aldersgrenser med følge for norsk arbeidsliv, samtidig som unntaksmulighetene ble snevret inn. Endringene trer i kraft fra 01.01.2026.

Sakens rettslige side

Hjemmelen for øvre aldersgrense i privat sektor finnes i arbeidsmiljølovens § 15-13a. Denne fast-

Illustrasjon: Colourbox.com

setter at arbeidsforholdet kan bringes til opphør når arbeidstaker fyller 72 år. Arbeidstaker har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden, og tidspunktet for å fratre kan tidligst inntre seks måneder etter at varselet har kommet frem til arbeidstaker. Arbeidsgiver skal innkalle arbeidstaker til en samtale før

varselet gis, med mindre arbeidstaker ikke selv ønsker det. Arbeidstaker har på sin side mulighet for å fratre med en måneds varsel. Et slik varsel kan gis muntlig eller skriftlig.

Det er viktig å merke seg at dette er en kan-regel. Det er ikke slik at man må fratre ved fylte 72 år. Det sentrale er at dersom arbeidsgi-

ver velger å avslutte arbeidsforholdet, stilles det ikke at arbeidsgiver har en saklig grunn etter hovedregelen for oppsigelse i aml. § 15-7.

Lovens generelle aldersgrense økte til 72 år allerede tilbake i 2015. Det ble samtid gitt adgang til å etablere en bedriftsintern aldersgrense på 70 år. Det var da tre sikringsvilkår som alle måtte være oppfylt, knyttet til økonomisk ivaretagelse, åpenhet og likebehandling av alle arbeidstakere. Ved sommerens lovendring har muligheten for bedriftsinterne aldersgrenser blitt fjernet. For virksomheter som har bestemmelser om lavere aldersgrense enn 72 år i tariffavtale, kan reglene videreføres inntil tariffavtalens utløper, men ikke lengre enn tre år fra lovens ikrafttredelse.

Det finnes imidlertid fortsatt et praktisk viktig unntak i aml. § 15-13a, nr. 2. Etter denne bestemmelsen kan lavere aldersgrense fastsettes der det er nødvendig av hensyn til helse eller sikkerhet. Dette vil gjelde for yrker med uvanlige fysiske eller psykiske belastninger for arbeidstakerne, slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 72 år, jf. forarbeidene, og videre presiseres at unntaket «vil i utgangspunktet kunne komme til anvendelse for stillinger eller yrker som krever særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på en forsvarlig måte og uten fare for sikkerheten til omgivelsene». Bestemmelsen er ment som en sikkerhetsventil og snever unntaksregel, hvor særskilte krav og vilkår skal vurderes konkret for det enkelte yrke.

Dette kan for eksempel være flygere, medisinsk personell eller sikkerhetsyrker som brann og politi. Etter den siste lovendringen er det et krav om at den lavere aldersgrensen skal være saklig begrunnet og ikke uforholdsmessig inngripende, i tråd med hovedregelen om aldersdiskriminering i aml. § 13-3, nr. 2.

Reglene i arbeidsmiljøloven gjelder i utgangspunktet også for kommunal sektor. Når det gjelder øvre aldersgrense, så har kommunal sek-

tor tariffestet en alminnelig aldersgrense på 70 år i tråd med unntaksbestemmelsen om bedriftsinterne aldersgrenser. Når unntaket om bedriftsinterne aldersgrenser nå blir opphevet, vil kommunalt ansatte måtte følge hovedregelen. Man må anta at dette blir regulert ved neste tariffrevisjon.

For statlig sektor gjelder en egen lov om øvre aldersgrenser. Denne har, tross politiske målsetninger om å få folk til å stå lengre i jobb, holdt fast på en øvre, alminnelig aldersgrense på 70 år. Etter lovendringer samsvarer aldersgrensen i statlig sektor med arbeidsmiljølovens grense på 72 år. Loven åpner opp for å søke om unntak for de arbeidstakere som ønsker å fortsette arbeidsforholdet, ved at det kan søkes videreføring av ansettelsesforholdet dersom arbeidstaker fremdeles fyller de kravene stillingen forutsetter. Det kan i første omgang søkes for inntil to år, og senere kun ett år.

Når det gjelder unntak for helse og sikkerhet hvor tjenesten medfører uvanlige fysiske eller psykiske belastninger på de ansatte, eller hvor stillingen krever særskilte fysiske eller psykiske egenskaper, vil det også i statlig sektor være mulig å fastsette lavere aldersgrense enn 72 år.

For Juristforbundet og våre medlemmer i Dommerforeningen er det viktig å merke seg at øvre aldersgrense for dommerne ble direkte regulert i loven, med følgende ordlyd: «Aldersgrense for dommere er 70 år.» Denne bestemmelsen blir organisasjonspolitisk fulgt opp av styret i Dommerforeningen.

Vurderinger knyttet til en øvre aldersgrense

Det er flere hensyn knyttet til det å øke aldersgrensene i arbeidslivet. For lovgiver har det samfunnsøkonomiske perspektivet stått sentralt. Levealderen i Norge øker, samtidig som det er utfordringer med å skaffe nok arbeidskraft, blant annet for å ivareta vår velferdsmodell. Et tiltak er å øke sysselsettingen blant eldre,

noe som samtidig skyver på uttaksalderen for pensjon. I forbindelse med inngåelsen av ny IA-avtalen tidligere i år, ble det presisert at avtalen inkluderte tiltak for at flere eldre skal stå lengre i jobb. Rent faktisk viser avgangstallene at flere seniorer velger å jobbe lengre enn tidligere.

Flere av arbeidsgiverorganisasjonene har tatt til orde for at økte aldersgrenser kan bidra til økt tilretteleggingsansvar for arbeidsgiver, samt at det er en risiko for oppsigelse av seniorer som ikke fungerer like godt lenger, med fare for en uverdigg avgang fra arbeidslivet. Når aldersgrensen derimot slår inn, vil en fastsatt grense kunne gjøre det enklere å avslutte arbeidsforholdet. Arbeidsgiver trenger ikke dokumentere om og hvordan arbeidsforholdet fungerer, det holder å vise til alder som et objektivt moment for opphør.

Arbeidstakerorganisasjonene stiller seg generelt positive til å øke aldersgrenser i arbeidslivet, blant annet under henvisning til behovet for økt sysselsetting og at stadig flere velger å fortsette i lønnet arbeid fremfor å bruke av oppspart pensjon. For velfungerende arbeidstakere som trives med å arbeide, er det viktig å ha muligheten til å kunne fortsette.

For de som ønsker å fratre tidligere, vil lovens alminnelig oppsigelsesregler gjelde, både når det gjelder frister og formkrav.

Fra arbeidstakerorganisasjonenes side har det i debatten også blitt påpekt at en fastsatt aldersgrense kan ha en uønsket, holdningsskappende effekt, og at dette er uheldig, både for den enkelte arbeidstaker og for samfunnet som sådan.

Juristforbundet er, sammen med Akademikerne, delaktige med å følge opp IA-avtalen. Vi får håpe at politiske signaler blir forankret og videreført i det faktiske arbeidsliv, slik at partene sammen finner gode løsninger for at flere eldre skal kunne stå lengre i jobb.

Juristforbundet bistår medlemmer i spørsmål om arbeidsforhold og alder.

«Vi leverte bil til bruk ved fronten – og endte i en krigsherjet storby»

Vi sitter i bil på vei inn i fergen: Første etappe ferdig, Walter (t.v.) og Anders kjører om bord på fergen i Karlskrona (Foto: privat)

Advokat og leder i Juristforbundet – Privat,
Anders Schrøder Amundsen, og advokat Walter Salicath
skriver her om turen de tok til Ukraina i sommer.

Av Anders Schrøder Amundsen og Walter Salicath

Som så mange andre har vi forsøkt å bidra til ulike innsamlingsaksjoner for å støtte Ukraina, men følte et behov for å kunne gjøre noe mer, å få lov til å bidra mer direkte. Da vi fikk et tilbud om å være sjåfører for en planlagt leveranse fra organisasjonen Slava Ukraini, sa vi ja til det.

Oppdraget vårt var å levere en bil til soldater ved fronten. Bilen ble finansiert av en innsamlingsaksjon vi satte opp på Spleis. Det er et stort behov for enkle, driftssikre kjøretøy i Ukraina. I tillegg er det mange hunder blir overlatt til seg selv i krigsområdene, og de som forsøker å hjelpe hundene har begrensede ressurser. Vi fraktet derfor 750 kilo hundemat – donert av veterinærer og dyrebutikker, til et hundehjem i den lille byen Oleksandria, sørøst for Kyiv.

Hvordan kjører man til Ukraina?

Det er oppsiktsvekkende enkelt å komme seg til Ukraina. Fra Oslo kjørte vi til Karlskrona sørøst i Sverige. Derfra går det ferge til Gdansk. Mens vi slappet av på soldekket fortsatte donasjonene å strømme inn – vi fikk inn 17.000 kroner den siste timen og passerte målet på 50.000 kroner. Det var et høydepunkt.

Vi ankom Polen fredag morgen og kjørte mot sørøst. Det var lite trafikk, og svært gode veier. Køene av lastebiler begynte flere kilometer før den ukrainske grensen. Vi ble dirigert både hit og dit for å få nødvendige stemples, ett sett dokumenter for hundemat, ett annet for bilen.

Bilen vi kjørte var dekorert med norsk og ukrainsk flagg, og da vi fortalte historien vår, ble vi møtt med smil og takknemlighet. Vekten på grensa håndhilste og ønsket oss velkommen. Det var en sterk opplevelse.

Vi møtte en vennlighet på grensen som vedvarte hele turen. Ukrainerne er ikke bare takknemlige for all hjelp, de er også glade for at folk fortsetter å komme, det viser dem at de ikke er alene.

Overlevering av 750 kilo hundemat til utsultede hunder ved Tatjanas hundehjem. (Foto: privat)

Hva møtte oss i Ukraina?

Kontrasten da vi kjørte inn i Ukraina var merkbar. Fra EU-finansiert motorvei til ukrainsk landevei full av humper og hull. Farten måtte halveres umiddelbart.

Den første overnattingen i Ukraina tok vi i den lille byen Zhovkva som ligger rett over grensen. Stemningen var både koselig og vemodig. I ettertid oppdaget vi at vi overnattet i Hersch Lauterpachts fødeby. Kanskje noen av leserne kjenner ham fra Nürnberg-oppgjøret etter krigen. Han ble utførlig omtalt i den engelske advokaten Phillipe Sands «East West Street» fra 2016 som tilfeldigvis var medbrakt lektüre på reisen. Sånn er det når man kjører inn i Ukraina, sted etter sted dukker opp som vi har hørt om fra historien, men aldri visst helt hvor er.

Neste morgen kjørte vi videre østover. Regn, solsikker og landsbykirker – det var vakkert, men også mange tegn på slit. Endeløse solsikreåkre og blå himmel speilet det ukrainske flagget. Den svarte jorden hvis fruktbarhet så mange har mis-

unt ukrainerne, og nesten like mange forsøkt å ta fra dem var overalt. Her og der var det små militære enheter, noen var kontrollposter, andre drev med luftforsvar.

Vi leverte først hundematen til Tatjana, en lokal kontakt, som holdt til sør ved Dnipro-elven. Hun og mannen drev hundehjemmet. Tatjana tok imot oss med et smil og lettelse. Hundene hun tok vare på hadde ikke spist på to dager. Vi bar 750 kilo sekker inn til hagen hennes – det var bjeffing og logrende haler overalt. Deretter overnattet vi i Krementsjuk, på venstre bredd av elven, før vi fortsatte vi mot Tsjernihiv morgenen etter for å levere fra oss bilen.

Hva gjorde sterkest inntrykk?

Det første var menneskene, som Tatjana og mannen hennes. Det var sterkt å møte disse to, som midt i alt landet deres står i, finner tid og energi til å hjelpe forlatte hunder. Det sier mye om både dem og Ukraina, at selv hundene blir forsøkt ivaretatt. ►

Bilen overleveres i Tsjernihiv. F.v. Anders, Victor med soldatkollega og Walter (Foto: privat)

Inntrykk gjorde også soldaten Viktor, som tok imot bilen fra oss på jernbanestasjonen i Tsjernihiv. Etter overleveringen begynte vi å reise hjemover, mens han reiste tilbake til fronten.

På vei til Kyiv tok vi Bolt-taxi med en sjåfør – Andrij – som hadde vært soldat under invasjonen i februar 2022. Han fortalte oss om overgrep russerne hadde begått, blant annet mot barn. Han pekte på kirker og andre bygninger som russerne hadde sprengt i flåkbiter, og han fortalte om byen sin – Tsjernihiv – som i likhet med Kyiv har en rik historie fra middelalderen hvor vikingene spilte en viktig rolle. Dette skandinaviske opphavet var viktig for Andrij. Det andre var nok hvordan det fantes så mange innslag av normalitet midt i krisen. Kontrastene var voldsomme. I Kyiv skinner kirkene som før, og byen lever. Frem til det blir kveld. Da lukkes den ned og folket forbereder seg på nok en natt med terror.

Flyalarmen gikk også mens vi var der – det setter en støkk, og vi måtte i

tilfluktsrom som følge av droneangrep. Veldig mange ukrainere ignorerer flyalarmen, det er ikke mulig for dem å sitte i bomberom natt etter natt og fortsatt gå på jobb dagen etter. Noe over 20 mennesker ble drept den natten, deriblant en seks år gammel gutt. Det er fryktelig.

Hvordan var siste del av turen?

Etter å ha tilbrakt en urolig natt i Kyiv tok vi tog til Lviv. Vi ble der i tre netter. Lviv er en fantastisk by, med arkitektur som Wien og utesteder som Berlin. Det var vakkert og relativt sett fredelig, men skyggen av krigen var der hele tiden. Flyalarmen gikk mens vi var der, men ingen reagerte.

På vei tilbake til Polen, ble den ukrainske grensepasseringen fort unnagjort med noen stempler og en liten spasertur. Så reiste EUs yttergrense seg foran oss. Selv til fots finnes den i to utgaver; en for oss og en for dem. Det er med en blanding av skam og lettelse man stiller seg i køen for de med EU/EØS pass. Ting

går ikke lynraskt i den polske grensekontrollen, men det hjelper veldig å ha et dusin mennesker foran seg, fremfor et hundretalls. Etter en liten bagasjesjekk, gikk vi tilbake til fred og trygghet, enn så lenge.

Vi kom hjem med minner for livet, og et sterkt ønske om å fortsette å bidra. Til andre jurister som vurderer å hjelpe – ikke nøl. Det er lett å føle seg liten i møte med en krig. Men alle kan bidra med noe, og det hjelper både giver og mottaker.

Det har i tiden etter fullskalainvasjonen blitt opprettet flere norske organisasjoner som bidrar med innsamlet nødhjelp til Ukraina. Det er et stort spenn i omfang og organisering. Hjelpen består nå primært i å levere ting ukrainerne etterspør, og biler er alltid etterspurt. Koordinering av hjelpen går gjerne gjennom samarbeidspartnere på bakken i Ukraina, som formidler behov fra frontavsnittene og hjelper til å avtale det praktiske rundt overlevering.

Nav må ikke skrotes, men styrkes

Lege Kaveh Rashidi hevder i VG 4. august at Nav bør skrotes og gjenoppbygges. Nav-direktør Hans Christian Holte svarer dagen etter at dette er skivebom. Begge henviser til et komplisert regelverk. Hvorfor ikke heller satse på gode juridiske fagmiljøer til å forvalte regelverket? Da kan innbyggerne ikke bare få en god opplevelse av Nav, men en korrekt behandling.

Av Alena Litvinova,
leder Juristforbundet Nav

Debattantene synes å ønske seg et enklere lovverk. Dette kan imidlertid føre til at enkeltgrupper med spesielle behov ikke blir ivaretatt. Et enklere lovverk kan også resultere i en mer rigid regulering av velferdsstaten, ikke den forbedring og videreutvikling av Nav som er ønskelig.

Nav har ansvaret for en tredjedel av statsbudsjettet. Det sier seg selv at med et komplisert og fragmentert regelverk, er det behov for god juridisk kompetanse og sterke juridiske fagmiljøer i alle ledd av etaten. Nav har dessverre ikke dette i dag. Vi skulle ønske at Holte trakk frem dette behovet. Hans løsning synes å være kortere avstand mellom Nav-kontorene og enhetene. Vi støtter

bedre samarbeid i etaten, men er usikre på om dette alene gjør Nav flinkere til å forvalte og formidle regelverket.

Vi må heller ikke glemme at det allerede komplekse regelverket påvirkes av bl.a. EØS-avtalen og internasjonale forpliktelser. Vi er ikke imot at politikere og Nav ser på regelverket som etaten forvalter, men å tenke at forenkling er eneste løsning, er kanskje ikke veien å gå. Et eventuelt forenklet regelverk må også tolkes for å sikre riktig praktisering. Vi mener derfor at vi heller må satse på rett kompetanse på rett sted.

Ifølge Nav er det bare drøyt 800 jurister blant nesten 16 000 ansatte i den statlige delen av etaten. Av 264 Nav-kontorer i landet har bare 50 minst én ansatt jurist. Dette er altfor lite!

Rashidi skylder ikke på de ansatte. Regelverket utvikler seg mer komplekst, offentlige etater får budsjettnedskjæringer og ansatte står i stadig press mellom produktivitet, kvalitet, omorganiseringer og for lite tid. Dette presset oppleves også av andre yrkesgrupper enn bare juristene, f.eks. de med sosialfaglig bakgrunn som bidrar med menneskelig ansikt i Nav. Da er det kanskje ikke så overraskende at folk opplever Nav som «en maskin» som møter dem.

I denne situasjonen kan juristene bistå kolleger med lovtolkning og diskusjon om en best mulig løsning, slik at innbyggernes rettsikkerhet blir ivaretatt.

Juristforbundet erkjenner at Nav har et enormt samfunnsoppdrag. Det er mange elementer som spiller inn for at Nav skal oppnå samfunnets tillit. Som Holte viser til, er det gledelig at det er stort fokus på brukernes behov og deres opplevelse av Nav. Men dessverre gjøres det etter vår mening for lite for at innbyggerne skal bli møtt med den juridiske kompetansen som trengs for å forvalte regelverket vi har i dag og utvikle etaten i tråd med det.

Våre medlemmer i Nav har selv sagt at de ønsker at deres juridiske kompetanse blir mer brukt. Dette er et bra sted å starte, men vi må også jobbe for å få flere jurister inn i alle ledd av Nav. Da kan vi få sterke juridiske fagmiljøer som vil gi våre kollegaer trygghet i beslutninger, og innbyggerne får ikke bare en god opplevelse av Nav, men faktisk en korrekt behandling.

– Sviktende ivaretagelse av norske FN-veteraner

Skadde FN-veteraner som søker om erstatning må tilbys dekket advokatbistand, skriver Njål Kjølholdt-Gustavsen i Veteranforbundet SIOPS, som i dette debattinnlegget foreslår flere endringer for å styrke rettighetsvernet til utenlandsveteraner.

Av Njål Kjølholdt-Gustavsen,
rådgiver i Veteranforbundet SIOPS:
Skadde i internasjonale operasjoner

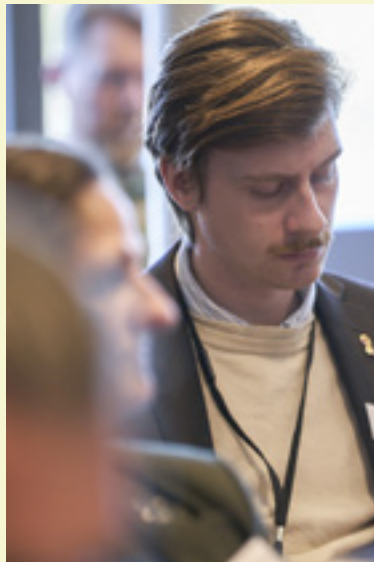
Forsvarsdepartementet unnlot i flere tiår å informere tidligere norske FN-soldater om en særskilt erstatningsordning. SIOPS foreslår flere endringer til dagens ordning for å styrke rettighetsvernet til utenlandsveteranene. Tausheten fra ansvarlige myndigheter har vært en belastning for flere FN-veteraner, og spesielt for deres nærmeste og etterlatte.

Manglende informasjon

Norske militære veteraner som har blitt skadet fysisk eller psykisk i utenlandsoppdrag i regi av FN, samt etterlatte etter falne FN-soldater, har mulighet til å søke på en særskilt erstatningsordning, FN-erstatningen.

I Norge har erstatningsordningen vært preget av mange vonde historier, og lange kamper for rettferdighet for den enkelte FN-veteran. Mange FN-veteraner har gitt opp i løpet av krevende saksprosesser.

Regjeringen ved Forsvarsdepartementet kommuniserte tidligere at de ikke kjente til denne erstatningsordningen før våren 2019. Pressen kartla tilbake i 2022 at Forsvarsdepartementet og deler av Forsvaret i realiteten hadde visst om ordningen siden 1990-tallet, da den var innrettet som en refusjonsordning for medlemstater i FN. Erstatningsordningen ble benyttet allerede i 1993. Forsvars-

Kjølholdt-Gustavsen på veteranseminar om ny veteranlov i regi av Stortingets ombudsmann for Forsvaret (Foto: Ragnhild Elnæs-Muri, Kolonihaven Studio AS)

departementet hadde unnlatt å informere offentlig om erstatningsordningen i over flere tiår.

Dette er ingen nyhetsaktuell henvisning, men har det offisielle Norge innrømmet sine feil overfor skadde FN-veteraner, og for deres nærstående?

Manglende informasjon fra Forsvarsdepartementet har vært belastende og svært frustrerende for flere i det norske veteranmiljøet. Regjeringen med forsvarsministeren i spissen har aldri konkret beklaget denne kritikkverdige tausheten.

Skadde FN-veteraner som har søkt erstatning har møtt et samlet system med lang saksbehandlingstid, og manglende klageadgang. Selv har ansvarlige politikere, som tidligere forsvarsminister Bjørn Arild Gram, uttalt i Stortinget at Forsvarsdepartementet på daværende tidspunkt hadde innført flere tiltak for å forbedre og effektivisere saksbehandlingsrutinene internt. SIOPS er spør-

rende til hvordan saksbehandlingen har blitt forbedret gjennom de siste år? Har Forsvarsdepartementet nok ressurser til å håndtere og forberede søknader om FN-erstatning i dag?

Behov for endringer

Situasjonen med lang behandlingstid i sakene om FN-erstatning, har SIOPS og flere veteranorganisasjoner påpekt og problematisert i lang tid. SIOPS oppfordrer til at Forsvarsdepartementet og Norges FN-delegasjon, tar opp problemstillingen om saksbehandlingstiden med relevante beslutningstakere i FN. Hva har dagens og tidligere regjeringer gjort for å legge forholdene best til rette for skadde FN-veteraner?

SIOPS går inn for at skadde FN-veteraner som søker om erstatning tilbys dekket advokatbistand. Dette vil ytterligere avlaste skadde FN-veteraner i en ofte vanskelig og komplisert livssituasjon, og vil bidra til å utjevne maktgapet mellom enkeltveteranen og systemet i prosessene.

Videre ivaretas FN-veteranenes rettsikkerhet bedre om FN etablerer en særskilt klageordning, da erstatningssakene kan vurderes på nytt av en uavhengig klageinstans. Klageordningen vil redusere behovet for videre rettslige prosesser mot Forsvarsdepartementet og eller FN, samt styrke tilliten til FN-systemet og norske myndigheter.

For å ikke skape usikkerhet og tvil i saksprosessene, går samtidig SIOPS inn for at den enkelte FN-veteran forholder seg til en konkret saksbehandler i Forsvarsdepartementet.

SIOPS arbeider for at de kvinner og menn som sendes ut til FN-misjoner, ivaretas på en god, ryddig og verdig måte etter tjenesten for fellesskapet. En tjeneste for norsk og internasjonal sikkerhet. Skadde utenlandsveteraner og deres nærstående skal bli møtt av et offentlig system med forståelse og respekt, dette må våre politikere sørge for.

Rettshjelp for alle – ikke bare for de som har råd

Lavterskel førstelinjetjenester som gir juridisk veiledning tidlig kan bidra til å redusere belastningen på domstolene, forebygge konflikter og sikre likeverdig rettssikkerhet. Det er utgangspunktet for min masteroppgave levert i vår.

Av jurist Dorthe Nordgård

Tilgang på rettshjelp er en forutsetning for at rettsstaten skal fungere – ikke bare som et prinsipp, men som et reelt vern om folks rettigheter. En velfungerende rettsstat krever at alle, uavhengig av økonomiske eller sosiale forutsetninger, har en reell mulighet til å få vurdert og håndhevet sine rettigheter. Dessverre viser både forskning og praksis at mange i Norge i dag ikke får den hjelpen de trenger.

Mangel på rettshjelp gjør at rettigheter i praksis blir verdiløse. Krav forblir utestående, konflikter uløste, og grunnleggende rettigheter ubenyttet. Dette rammer særlig dem som allerede står i utsatte livssituasjoner – de som oftest har det største behovet for juridisk bistand.

Samtidig som rettsliggjøringen av velferdssamfunnet øker, og juridiske spørsmål blir en del av hverdagen for stadig flere, er det altfor mange som ikke forstår at de står overfor en juridisk problemstilling. Behovet for veiledning knytter seg til helt grunnleggende rettigheter: sosialytelser, bolig, gjeld, arbeid og familie. Når folk ikke får hjelp i tide, risikerer vi alvorlige sosiale og økonomiske konsekvenser – både for individet og samfunnet.

Selv om Norge har en ordning for fri rettshjelp etter rettshjelpsloven, er den i praksis altfor begrenset. Den favner få sakstyper og har strenge økonomiske vilkår. Resul-

tatet er at mange som trenger hjelp, faller utenfor. Mange problemer kunne vært løst raskt og enkelt – men fordi hjelpen ikke er tilgjengelig tidlig nok, ender de i dyre, langvarige konflikter.

Det er bred faglig og politisk enighet om at dagens system ikke er tilstrekkelig. Det vi trenger, er lavterskel, førstelinjetjenester som gir juridisk veiledning tidlig – før sakene vokser seg store. Førstelinjetjenester kan bidra til å redusere belastningen på domstolene, forebygge konflikter og sikre likeverdig rettssikkerhet.

Et konkret eksempel på en slik modell er Rettssenteret – en ideell organisasjon som har etablert en gratis rettshjelpstjeneste uten behovsprøving i førstelinjen. Rettssenteret kombinerer fysisk og digital tilgjengelighet, tverrfaglig samarbeid og praktisk veiledning i møte med folk. Modellen er et direkte svar på svakhetene ved det offentlige systemet – og et forsøk på å realisere rettssikkerhet som et faktisk gode, ikke bare en teoretisk rettighet.

Dette er også utgangspunktet for masteroppgaven jeg skrev ved UIT, med levering våren 2025. Oppgaven undersøker hvordan Rettssenterets modell kan bidra til å løse utfordrin-

gene med manglende tilgang på rettshjelp i Norge. Oppgaven gir en grundig analyse av modellens historiske utvikling, praktiske utforming og hvordan den svarer på svakhetene ved dagens system.

Sentralt i oppgaven er også en vurdering av de menneskerettslige forpliktelsene staten har etter Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6. Disse bestemmelsene stiller krav til både strukturen og den faktiske tilgjengeligheten av rettshjelpstjenester. Oppgaven analyserer fortløpende hvordan Rettssenterets modell måles opp mot disse kravene, og drøfter om den bedre ivaretar statens menneskerettslige plikter enn dagens rettshjelpssystem.

Videre vurderes modellen opp mot dagens rettshjelpssystem i Norge, med særlig vekt på systemets svakheter og barrierer. Hensikten er å undersøke i hvilken grad modellen imøtekommer de utfordringene som preger dagens ordning.

For å identifisere mulige løsninger og vurdere overføringsverdien av Rettssenterets modell, sammenliknes den med rettshjelpsordninger i tre utvalgte nordiske land – Danmark, Sverige og Finland – som alle har lignende velferdstradisjoner som Norge.

Rettssenterets styreleder, Rasmus Asbjørnsen, har sagt det treffende: Mange står uten en "plass ved bordet". Det handler ikke bare om jus, men om fellesskap, tillit og deltakelse. Tidlig tilgang til juridisk hjelp er ikke bare et spørsmål om rettferdighet – det er også samfunnsøkonomisk fornuftig.

Hvis vi virkelig mener alvor med likhet for loven og rettsstaten som bærebjelke, må vi sørge for at rettshjelp blir tilgjengelig for alle – ikke bare for de som har råd. Vi kan ikke vente på en perfekt reform – behovet for handling er akutt, og derfor etablerte Cathrine Moksness Rettssenteret.

Nytt om navn

Ansettelse og nytnevelser

Amundsen Erik, Advokatfullmektig
Advokatfirmaet Wiersholm AS, Oslo

Arnulf-Sharp Kornelia Sofie, Politadvokat Oslo
politidistrikt – ENØ – Enhet Øst

Barbo Jan Einar, Partner Advokatfirmaet
Arntzen AS – Oslo

Barstad Marie Askjem, Advokat
Advokatfirmaet CLP DA

Basma Anette Bjørlin, Spesialrådgiver/advokat
Den norske legeforening

Begic Inan, Seniorrådgiver anskaffelser
Direktoratet for forvaltning og
økonomistyring Avd Oslo

Bekkum Amalie, Førstekonsulent Statens
sivilrettsforvaltning – Oslo

Blix Marie, Politadvokat Oslo politidistrikt
– ENS – Enhet sentrum

Blix Oda Lindstad, Ambassadesekretær
Utenriksdepartementet

Blix-Nilsen Silje, Politadvokat Trøndelag
politidistrikt

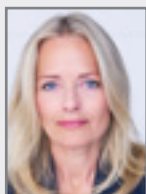
Boryczko Sabina, Jurist Nav Arbeids- og
velferdsdirektoratet – KA Oslo og Akershus

Bugge Marianne Brockmann, Lovrådgiver
Finansdepartementet, Skattelovavdelingen

Børøund Anne Høye, Seniorskattejurist
Skatteetaten Brukerdialog Trondheim

Christensen Thorvald, Virksomhetsleder
Stiftelsen CRUX Kalfarhuset
oppfølgingssenter

Dalheim Benedicte Elisabeth, Senior Legal
Counsel dPlan Project AS

Deverill-Mathisen Ellen Johanne,
Spesialrådgiver Statsbyggs hovedkontor

Dreyer Christine Sofie Kolve,
Advokatfullmektig Adnor Advokat AS

Eckhoff Anette Cecilie Kjørrefjord,
Lagdommer Borgarting lagmannsrett

Ellingsen Caroline Lunde, Fagsjef industri
Sjømat Norge

Enoksen Heidi Marie Arctander, Seksjonssjef
HR Barne-, ungdoms- og familieetaten
(Bufetat) – Region Sør

Fjærtøft Helene Bjørgen, Advokatfullmektig
Kvale Advokatfirma DA, Avd Oslo

Fladeby Marthe, Advokatfullmektig Crawford
& Company (Norway) AS

Fredriksen Kirsten Wøien, Dommerfullmektig
Søndre Østfold tingrett, rettssted
Fredrikstad

Frivold David Marinius, Anskaffelsesansvarlig
Forsvarsbygg – Anskaffelser

Frøseth Benedikte, Dommerfullmektig Sør-
Rogaland tingrett, rettssted Sandnes

Hegdahl Julie, Legal Counsel
Caverion Norge AS

Helvig Kjetil, Personvernombud Vygruppen
AS

Haarr Marit Kristin Larsen, Personvernombud
Helse Sør-Øst RHF – Oslo

Johansson Thomas, Tingrettsdommer
Romerike og Glåmdal tingrett, rettssted
Lillestrøm

Johnsen Maria Hauglund, Politadvokat Oslo
politidistrikt – SVS – Stab for
virksomhetsstyring

Jynge Jørgen Sandaas, Partner Langseth
Advokatfirma DA

Jæger Hedvig Andrea, Advokat
Advokatfirmaet Selmer AS – Oslo

**Kjeldseth Julie Senioradvokat Advokatfirmaet
Føyen AS**

Kvalø Øystein Kolstad, Juridisk utreder
Borgarting lagmannsrett

Kåsa Wenche Merethe, Konstituert dommer
Øvre Telemark tingrett, rettssted Kviteseid

Lie Truls, Lagdommer Agder lagmannsrett

Lie Gabrielle, Rådgiver Arbeids- og
inkluderingsdepartementet (AID)

Lindbäck Oscar Røseth, Advokat Vaar Advokat
AS

Myreng Malene Juliette Drabløs, Politadvokat
Oslo politidistrikt – ENØ – Enhet Øst

Nilsen Maria, Juridisk rådgiver Alta kommune

Paulsen Sondre Andreas Berg, Konstituert
tingrettsdommer Indre og Østre Finnmark
tingrett, rettssted Vadsø

Rushiti Besart, Seniorrådgiver
Utdanningsdirektoratet

Rønning Cecilie, Juridisk seniorrådgiver/
personvernadvokat Trøndelag politidistrikt

Seipjærvi Odd Eirik, Advokat/forhandler NHO
– Arbeidsliv

Siebek Anja Alme, Jurist 2 Oslo kommune
– Renovasjons- og gjenvinningsetaten

Simonstø Anne Regine, Dommerfullmektig
Agder tingrett, rettssted Kristiansand

Skjelderup Jannicke, Fagsjef
Finansdepartementet

Skjømming Julie, Rådgiver
Kunnskapsdepartementet, Juridisk
avdeling

Sofienlund Eyvind, Rådgiver Forbrukertilsynet
– Porsgrunn

Spurkland Kai, Direktør Norges institusjon for
menneskerettigheter

Stikbakke Øystein Røhnbæk,
Dommerfullmektig Oslo tingrett, rettssted
Oslo

Svartås Henrik, Politadvokat Oslo politidistrikt
– ENØ – Enhet Øst

Teigen Vilde, Grunnnerverver Akershus fylkeskommune
Thomassen Malin Michelle, Politidadvokat Troms politidistrikt
Tobiassen Jannecke, Lagdommer Borgarting lagmannsrett
Tokle Tore Oshaug, Seniorrådgiver Statens helsetilsyn
Usmani Mohammed Taha, Seniorrådgiver Statens vegvesen – Divisjon Trafikant og kjøretøy – Drammen
Vang Tonje, Høyesterettsdommer Norges Høyesterett
Vibe Johan, Direktør NOREF – Senter for internasjonal konfliktløsning
Viddal Magnus Høegh Krohn, Senior Manager Legal Counsel Coca-Cola Norge AS
Vaagan Maren, Personvernrådgiver Politiets utlendingsenhet
Weyde Karen Førre, Senior bærekraftsrådgiver Sparebank 1 – Sør-Norge – Stavanger
Wilberg Henrik Engeland, Politifullmektig Oslo politidistrikt – FP Felles påtale – FSI Felles straffesaks inntak
Aaby Nanna, Politidadvokat Øst Politidistrikt – Felles enhet for påtale, Almennavsnitt Sør
Aamo Anna, Førstekonsulent Klima- og miljødepartementet
Ånesland Sunniva Angell, Rådgiver Landbruks- og matdepartementet

Nye medlemmer

Dybvig Ingrid, Seniorrådgiver beredskap Norges Røde Kors
Gram Victoria Kathleen, Global Mobility Manager/Jurist Wallenius Wilhelmsen ASA
Paulsen Aurora, Førstekonsulent Nærings- og fiskeridepartementet – Næringspolitisk avdeling
Storrvik Daniel, Advokat/partner Greker x Storrvik Advokatfirma AS
Sveen Anna Austad, Saksbehandler/konsulent Romerike og Glåmdal tingrett, rettssted Lillestrøm
Timofejeva Rita, Juridisk rådgiver Forbruker Europa – Porsgrunn
Uttakleiv André, Juridisk rådgiver Finnmark fylkeskommune
Ødegård Hilde Killerud, Seniorrådgiver Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS)

Nye studentmedlemmer

Abdeta Aannanee Kabeta, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Abelseth Linnea, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Abud Samer Mohammed, Universitetet i Oslo
Akselsen Andrine Rehsem, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Alashqar Areej Yasser, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Al-Bader Zeineb, Universitetet i Agder
Alexandersen Daria, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Altawil Lilian, Universitetet i Agder
Alvsåker Marie Fiskaa, Universitetet i Bergen

Amundsen Nora, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Andersen Marius Dubland, Universitetet i Agder
Anderson I-Min Hsieh, Universitetet i Oslo
Araujo Tavares Flavia Raquel, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Armani Michelle, Høgskolen i Molde
Auestad Even Eng, Universitetet i Agder
Austgulen Eline, Universitetet i Oslo
Ayathurai Elisabeth, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Ayuobi Ingila, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Ballestad Sol Angelika Holte, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Barstad Sarah, Høgskolen i Molde
Bateson Michelle Jonassen, Universitetet i Agder
Bhargava Ashish Kumar, Universitetet i Oslo
Bhasin Uma Park, Universitetet i Oslo
Bjørge Julie Sofie, Universitetet i Oslo
Blestrud Mathias, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Blichfeldt Maren Elisabeth, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Bogstrand Jonathan, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Bolme-Moen Marthine, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Brakestad-Fredriksen Amalie, Universitetet i Agder
Brandstad Line Dybdahl, Universitetet i Oslo
Brurak Cathrine, Universitetet i Agder
Bruun Anine Rahja, Universitetet i Agder
Bråten Marthine, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Bull Vilde Marie, Høgskolen i Molde
Bursvik Sondre Hermann Krogh, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Busk Maren Fredin, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Butt Awais, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Børresen Amalie Beck, Universitetet i Agder
Børresen Thea Isadora Beck, Universitetet i Agder
Cervellino Sofia Bianca, Universitetet i Agder
Christiansen Andreas, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Czerniewski-Wszelaki Mikolaj, Universitetet i Oslo
Dalseg Snøfugl Maria, Høgskolen i Molde
Dejene Betaniya, Universitetet i Agder
Dik Markus, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Durnas Oskar Jan, Universitetet i Agder
Daae Marius, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
El Idrissi Malak, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Eliasdottir Rakel Magdalena, Universitetet i Oslo
Ellingsen Taran, Universitetet i Agder
Eriksen William David Ween, Universitetet i Stavanger

Eriksen Darya, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Eriksen Markus Kvithyll, Universitetet i Stavanger
Erstad Malin, Universitetet i Agder
Fjeld Andreas, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Forsmo Ida Celine, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Forøy Andrea Idanna, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Fosså Magnus, Universitetet i Agder
Fuladi Farida, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Furuseth Filip Søhus, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Garshol Vilde, Høgskolen i Molde
Gjedrem Espen Fjelde, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Grongstad Brede Wassbakk, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Grude Olsson Ella Mathea Christina, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Grønbech Cathrine, Universitetet i Bergen
Gundersen Ida Pernille Morken, Universitetet i Stavanger
Haga Sigrid, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Hagen Rebekka, Universitetet i Agder
Hansen Filippa Gunleivstøl, Universitetet i Bergen
Hansen Gabriel Johannes, Universitetet i Bergen
Hansen Lars Bårreng, Universitetet i Bergen
Haug Jesper Udnæseth, Høgskolen i Molde
Haugedal Mia Kolsrud, Universitetet i Agder
Haxhiu Blerina, Høgskolen i Molde
Heinåli Elise Gabrielsen, Universitetet i Stavanger
Helgesen Hans August, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Hereide Sofie, Universitetet i Bergen
Hermstad Kasper Syversen Waage, Universitetet i Oslo
Heum Marie Friberg, Universitetet i Bergen
Hjelmerud Mattis Hagen, Universitetet i Stavanger
Hoel Sindre Finsvik, Høgskolen i Molde
Hognestad Henrik, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet
Hovind Emanuel Nuila, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Humerfelt Thilia Strande, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Husebø Celine Bore Kjærvoll, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Huse-Ekman Iselin Louise, Universitetet i Agder
Hvam-Jacobsen Elias, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike
Hvammen Parichad, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo
Høines Henrik, Universitetet i Bergen
Håkonsløkken Eivind Berge, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Nytt om navn

Ihle Marie, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Illevold Selma Meljordshagen, Universitetet i Agder

Isaksen Kristine, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Izadi Kimia, Universitetet i Bergen

Jacobsen Siri Ludvigsen, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Jonassen Ingeborg Aida Machholm, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Jøers Hanna Ingrid, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Kant Mathilde, Universitetet i Oslo

Kanyi Adama, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Kapstad Pia Solvik, Universitetet i Agder

Karasu Ayten, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Karlsen Eirik, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Khadzhaeva Fatima Buvaysariyevna, Universitetet i Bergen

Kjelland-Morken Lily Isolde, Universitetet i Oslo

Klausen Selma Urø, Universitetet i Bergen

Klyve Stella Maria Hole, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Kohári Réka, Universitetet i Oslo

Lankut Isabell Maria Viktoria, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Larsen Anna, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Larsen Malin Nyland, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Lea Elisabeth Tveita, Universitetet i Bergen

Lee Ada Louise Aune, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Leonardsen Linni, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Lilleberg Lisa Solheim, Universitetet i Agder

Lorentsen Jørgen, Universitetet i Bergen

Lunde Lotta Bjerkås, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Lundgård Ane Zhao Hauge, Universitetet i Oslo

Løver Savannah Noelle, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Mai Katarina, Universitetet i Agder

Mallesvik Celine, Universitetet i Bergen

Mathisen Hermine, Høgskolen i Molde

Mayer Kaja Michelle Mayer, Universitetet i Stavanger

Mehren Katrine, Universitetet i Agder

Melhus Maria Rasmussen, Universitetet i Bergen

Mengisteab Abinezer, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Michelsen Ole Christian, Universitetet i Agder

Miljeteig Alva Bergoy, Universitetet i Oslo

Molteberg Ingeborg Frich, Universitetet i Agder

Mortensen Frida, Universitetet i Bergen

Muradi Parwana, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Mykleby Erlend, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Mørkved Ada Bie, Universitetet i Bergen

Målsnes Aurora Cornelia Sefland, Universitetet i Bergen

Nazari Helena, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Nese Helene Borsheim, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Nilsen Lara Maylen, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Nordby Agnes Sannes, Universitetet i Oslo

Nordheim-Larsen Sanne Kristin, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Nordnes Oda Stapnes, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Nordqvist Tilde Johanna, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Olson-Skjellnan Tuva, Universitetet i Agder

Opheim Emma, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Paltaci Aylin, Universitetet i Oslo

Pedersen Nina, Universitetet i Bergen

Ponomarev Maksim, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Popovic Zaklina, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Rabe Simon Amdal, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Rachanska Amelia Wiktoria, Universitetet i Oslo

Rasch-Hjelmeng Margareth Jenny, Universitetet i Agder

Ravnåsen Jenni Sol, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Rosenberg Victor, Universitetet i Agder

Ruyter Sara, Universitetet i Bergen

Rydmark Aida Irene Lima, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Ryen-Paulsen Kristine, Universitetet i Agder

Sandum Emil, Universitetet i Agder

Santos Gabriel Lee Mac Fadden, Universitetet i Oslo

Sasson Maya Helgø, Universitetet i Bergen

Schröder Sophie, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Selbo Einar Lauvsnes, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Sellevoid Vilde Tvedt, Høgskolen i Molde

Sharma Krisham, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Shirin Marwa, Universitetet i Bergen

Simonsen Vilde Alexandra, Universitetet i Agder

Sivertsen Julie, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Skar Ane, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Skard Håkon, Bergh Universitetet i Bergen

Sofia Sottili, Universitetet i Oslo

Solberg Julie My, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Solvik Josefine Svaasand, Universitetet i Bergen

Soma Edith, Høgskolen i Molde

Stenberg Helle Hallenstvedt, Universitetet i Oslo

Stenersen Julie, Handelshøyskolen BI – Campus Oslo

Stenersen Victoria, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Stephani Mathias Skogseth, Universitetet i Agder

Stoltenberg Pia, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Strøm Martin Norannius Watnedal, Universitetet i Innlandet – Lillehammer

Strømmen Ingrid Rindal, Universitetet i Bergen

Strømmen Malene Årdal, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Sundet Martine Johannesen, Universitetet i Agder

Sundholm Selma Kolflaath, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Söderholm Alde Haugedal, Universitetet i Bergen

Søgård Marie Uller, Universitetet i Bergen

Tellesbø Janna Sofie, Universitetet i Oslo

Thangeng Miriam, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Tollefsen Camilla Benedicte, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Uribarri Iben Louise Lid, Universitetet i Bergen

Vik Jonas, Universitetet i Bergen

Vinje Pedersen Therese, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Voje Heieren Cathrine, Universitetet i Agder

Wachendorf Leander, Universitetet i Agder

Walseth Erle Lafton, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Watland Kristiane Jøssang, Universitetet i Agder

Westgaard-Konst Jenny, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Winding-Stavseth Mads, Universitetet i Stavanger

Wolter Thea Kristine, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Zada Avyan, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Øverby Thea Stueli, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Aarrestad Tobias Madland, Universitetet i Stavanger

Hovedstyret

President

Sverre Bromander

sverre.bromander@juristforbundet.no

Visepresident

Benedicte Gram-Knutsen

benedicte.gram-knutsen@juristforbundet.no

Styremedlemmer valgt av Landsmøtet

Ina Annett Grunnvåg

ina.a.grunnvaag@gmail.com

Jon Ole Bjørklund Whist

jon@farmaceutene.no

Tormod Anders Sletten (møtende varamedlem)

tormod.sletten@gmail.com

Styremedlemmer valgt av seksjonene

Rannveig Sørskaa (Juristforbundet – Stat)

rannveig.sorskaar@juristforbundet.no

Kay André Brudvik Haugen (Juristforbundet – Kommune)

kay.haugen@bergen.kommune.no

Torbjørn Saggau Holm (Juristforbundet – Dommerforeningen)

torbjorn.saggau.holm@domstol.no

Anne-Kristine Roland (Juristforbundet – Student)

anne-kristine.roland@juristforbundet.no

Anders Schrøder Amundsen (Juristforbundet – Privat)

a.s.amundsen@outlook.com

Ansattes representant

Mona Sanden Olivier

mso@juristforbundet.no

Medlemsguide

Har du flyttet eller byttet jobb?

juristforbundet.no/minside

medlem@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

juristforbundet.no/forsikring

forsikring@juristforbundetforsikring.no | 23 11 33 11

Bank – medlemstilbud

Handelsbanken

handelsbanken.no/juristforbundet

Finn ditt nærmeste bankkontor for kontaktinformasjon

Juristforbundets advokatkontor

juristforbundet.no/advokatkontoret

advokat@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristen

juristen.no

Redaksjonen:

redaksjonen@juristen.no | 482 48 352

Annonser:

randi@storybold.no | 995 20 500

Jobbmarkedet

juristen.no/stilling

Juristenes Utdanningssenter

jus.no | 40 00 26 62

Juristforbundet | 40 00 24 25 | www.juristforbundet.no | post@juristforbundet.no

Kristian Augusts gate 9, 0164 Oslo

JURIST
FORBUNDET

NORGE P.P.
Avsender:
Juristforbundet
Kristian Augusts gt 9
0164 Oslo

Sjekk våre nettsider **www.juristen.no**

Enten du foretrekker mobil, nettbrett eller desktop

- siste nytt
- stillingsannonser
- debatt
- fagstoff

Tips oss på redaksjonen@juristen.no